

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Bakalářská diplomová práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

**KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE**

Prináležitosť arabskej diaspóry v regióne Turiec

Bakalárska diplomová práca

Obor studia: Kulturní antropologie

Autor: Zuzana Kostrabová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Daniel Topinka Ph.D.

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma „*Prináležitosť arabskej diaspóry v regióne Turiec*“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne. 29. 03. 2023

Podpis

Podakovanie:

Predovšetkým ďakujem môjmu vedúcemu práce, doc. PhDr. Danielovi Topinkovi, Ph.D. za cenné rady, podnety, ochotu a čas, ktorý venoval vedeniu tejto bakalárskej práce. Podakovanie patrí taktiež všetkým participantom, vďaka ktorým mohla vzniknúť táto práca. V neposlednej rade ďakujem mojej rodine za nekonečnú podporu a trpezlivosť.

Anotácia

Jméno a příjmení:	Zuzana Kostrabová
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Studijní program:	Kulturní antropologie
Studijní program obhajoby práce:	Kulturní antropologie
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Daniel Topinka Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Prináležitosť arabskej diaspóry v regióne Turiec
Anotace práce:	Bakalárska práca sa venuje tematike prináležitosti arabskej diaspóry žijúcej v lokalite regiónu Turiec. Teoretická časť práce sa zaoberá definovaním základných pojmov a konceptov. V empirickej časti následne pomocou dát vytvorených na základe pološtrukturovaných rozhovorov, rozvíja definované koncepty na praktickej úrovni. Cieľom práce je popísať prináležitosť jedincov arabskej diaspóry a taktiež zistiť ako popisujú a konštruujú vlastnú prináležitosť respondenti.
Klíčová slova:	Prináležitosť, diaspóra, región Turiec, identita, globalizácia
Title of Thesis:	Belonging of the Arab diaspora in the Turiec region
Annotation:	The bachelor's thesis deals with the theme of belonging of the Arab diaspora living in the Turiec region. The theoretical part deals with defining basic terms and concepts. In the empirical part defined

	<p>concepts are developed on a practical level using data created based on semi-structured interviews. The aim of the work is to describe the belonging of individuals of the Arab diaspora and to find out how the respondents describe and construct their own belonging.</p>
Keywords:	Belonging, diaspora, Turiec region, identity, globalization
Názvy příloh vázaných v práci:	-
Počet literatury a zdrojů:	24
Rozsah práce:	53 s. (94 397 znaků s mezerami)

Obsah

TEORETICKÁ ČASŤ	9
1 REGIÓN TURIEC	9
1.1 VÝBER REGIÓNU TURIEC.....	9
1.2 OD HISTÓRIE PO SÚČASNOSŤ REGIÓNU TURIEC.....	10
2 DIASPÓRA	11
2.1 DIASPÓRA PODĽA SAFRANA.....	12
2.2 DIASPÓRA PODĽA ADAMSON A DEMETRIOU	14
2.3 DIASPÓRA PODĽA FAISTA.....	15
3 GLOBALIZÁCIA	16
3.1 GLOBALIZÁCIA A JEDINEC.....	17
4 IDENTITA	19
4.1 STATICKÁ A DYNAMICKÁ IDENTITA	20
4.2 INDIVIDUÁLNA A KOLEKTÍVNA IDENTITA	21
4.2.1 <i>Symbolický interakcionizmus</i>	21
4.2.2 <i>Sociálny konštruktivizmus</i>	22
4.3 IDENTITA V POSTMODERNE	23
4.4 EURÓPSKA IDENTITA	24
5 PRINÁLEŽITOSŤ	25
5.1 KONCEPT PRINÁLEŽITOSTI.....	26
5.2 PRIESTOR A PRINÁLEŽITOSŤ	27
EMPIRICKÁ ČASŤ	29
6 METODOLÓGIA VO VÝSKUME	29
6.1 VÝBER TÉMY.....	29
6.2 VÝSKUMNÉ OTÁZKY	30
6.3 CIEĽ VÝSKUMU.....	30
6.4 TVORBA DÁT	30
6.5 VÝSKUMNÁ VZORKA	32
6.6 ETIKA VÝSKUMU	32
6.7 JEDNOTLIVÍ RESPONDENTI	33
6.8 ANALÝZA DÁT.....	36
7 INTERPRETÁCIA VÝSKUMU A ZÍSKANÝCH DÁT	37
7.1 IDENTITA	37
7.1.1 <i>Multiplicita identít</i>	39
7.1.2 <i>Európska identita</i>	41
7.1.3 <i>Zmeny zaznamenané samotným jedincom v procese</i>	42
7.2 PRINÁLEŽITOSŤ.....	43
7.2.1 <i>Odvzdanosť a prispôsobenie sa</i>	44
7.2.2 <i>Jazyk ako forma prináležitosti</i>	45
7.2.3 <i>Rola občianstva v samotnej prináležitosti</i>	47
7.2.4 <i>Vlastný popis prináležitosti</i>	49
7.3 VÄZBY NA RODNÚ KRAJINU.....	53
ZÁVER	57
ZDROJE	59

Úvod

Téma prináležitosti sa obzvlášť v posledných rokoch stáva veľmi často komunikovanou v oblasti spoločenských a sociálnych vied. Zatiaľ, čo je termín prináležitosť skloňovaným, je taktiež zamieňaným s konceptom identity. V antropológii je prináležitosť nosnou a zásadnou témou, avšak výskumy a debaty na túto tematiku sú vedené skôr ojedinele. Prináležitosť je konceptom previazaným s viacerými vedeckými poľami a tak je ponímaný veľmi silno interdisciplinárne.

Na území Slovenska sa ako v prípade prináležitosti, tak aj v prípade celkového štúdia arabskej diaspóry, jedná o takmer nepreskúmané odvetvie. Obzvlášť môžeme hovoriť o nepreskúmanej tematike v lokalite, pre ktorú som sa rozhodla a to región Turiec. Túto lokalitu som si zvolila preto, že v nej od narodenia žijem a tak sú mi známe zaužívané vzorce správania a fungovania lokálnej spoločnosti. V posledných rokoch sa však začali rozrastať aj na tomto území menšiny a to aj napriek tomu, že podľa sčítania obyvateľov z roku 2021, má žilinský kraj najvyšší podiel slovenskej národnosti.¹ Z tohto hľadiska sa z môjho pohľadu zdala zvolená téma ešte viac atraktívnou.

Ako už bolo spomenuté, skúmanie arabskej diaspóry a rovnako tak prináležitosti, nie je v tejto oblasti rozšíreným a tak by som chcela aj touto prácou určitým spôsobom poukázať na dôležitosť rozpravy nad témami, na ktoré sa občas neúmyselne zabúda.

Bakalársku prácu som rozdelila na teoretickú a na empirickú časť. Teoretická časť je venovaná základným kotviacim témam pre túto prácu a to konkrétne popisu lokality, konceptualizácií diaspóry, základných východísk štúdia identity a rovnako tak aj konceptu prináležitosti. Vychádzala som

¹ Zdroj: SR, Š. ú. (20. Január 2022). *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov*. <https://www.scitanie.sk/zilinsky-kraj-s-najvyssim-podielom-slovenskej-narodnosti>

primárne zo sociologických, migračných, politických a samozrejme antropologických zdrojov venujúcich sa daným témam.

Následne som sa v empirickej časti venovala práci s dátami, ktoré som získala z vedenia výskumu. Participantmi tohto výskumu boli samotní jedinci patriaci ku arabskej diaspóre žijúcej v tejto lokalite. Dáta som získavala vedením pološtruktúrovaných rozhovorov. Na základe týchto dát som sa snažila popísať príslušnosť daných jedincov a taktiež ich seba identifikáciu. V závere empirickej časti poukazujem na udržiavanie (do určitej miery) intenzívnych väzieb s rodnou krajinou, kedy práve tento aspekt zaraďuje, podľa môjho uchopenia diaspóry, jednotlivcov medzi arabskú diaspóru.

TEORETICKÁ ČASŤ

1 Región Turiec

Región Turiec je regiónom nachádzajúcim sa na severe Slovenska v Žilinskom kraji. Táto oblasť je obzvlášť zaujímavá svojou históriou no taktiež aj prírodou, nakoľko sa nachádza priamo v kotline medzi Veľkou a Malou Fatrou. Región sa skladá z dvoch okresov Martin a Turčianske Teplice. Zaujímavosťou je, že práve Martin je Centrom národnej kultúry Slovákov.

1.1 Výber regiónu Turiec

Hneď na začiatku tejto práce je potrebné bližšie popísať a lokalizovať samotný región, do ktorého bola práca zasedená a v ktorom bol vykonávaný výskum. Mnou zvolená lokalita je región Turiec a to z dvoch primárnych dôvodov. Jedným je fakt, že práve v tejto oblasti od narodenia žijem a tak vidím rôzne zaužívané vzorce správania, reagovania, komunikácie a iných javov práve lokálnou majoritnou spoločnosťou. Nakoľko sa v tejto oblasti nevyskytuje veľké množstvo cudzincov, všimla som si, že spoločnosť často nereaguje primerane práve na týchto jedincov. Druhým dôvodom je pre mňa aj vlastná motivácia a záujem zistiť, prečo si pre život vybrali Slovensko a prečo práve túto lokalitu, nakoľko čo sa týka napríklad pracovných príležitostí, tento región neposkytuje toľko možností.

Pokiaľ sa pozriem na Turiec z hľadiska rôznorodosti etník tak som schopná skonštatovať, že táto oblasť nie je veľmi pestrá a drvivá väčšina obyvateľov sú Slováci. Napríklad v Martine ako takom sa môžeme stretnúť len s niekoľko málo Nórmami, Arabmi alebo Aziatmi, ale počty týchto jedincov sú minimálne. Väčšina z týchto cudzincov sú študenti, ktorí navštevujú lekársku fakultu a po ukončení štúdia odtiaľto odchádzajú. V tomto prípade sa teda nejedná o dlhodobu žijúcich jedincov, či už na Slovensku celkovo alebo konkrétne v regióne Turiec, čo bola jedna z mojich základných podmienok pre výber respondentov. Pri sčítaní obyvateľov vykonávanom v roku 2021 sa zistilo, že

práve žilinský kraj má najvyšší podiel slovenskej národnosti (SR, 2022) a tak sa región Turiec pre mňa a moju prácu stal ešte zaujímavejším.

1.2 Od histórie po súčasnosť regiónu Turiec

Rok 1250 je práve rokom, pred ktorým sa datuje založenie väčšiny obcí v regióne Turiec. V tomto období bola však oblasť pod nadvládou uhorského kráľovstva. Približne v 13. storočí bola v Turci určitá vrstva aristokracie bývalých vojnových veteránov. V 14. storočí sa na juhu tohto regiónu usadili nemeckí kolonizátori, čo malo za následok, že až do 20. storočia bolo okolo 20% obyvateľstva s Nemeckou národnosťou. (Muntág, 2005)

V 16. storočí do Turca prišli Révayovci, ktorí utekali z Maďarska pred Turkami a práve ich príchodom sa v tomto regióne veľmi veľa zmenilo, nakoľko tu rod Révayovcov začal vládnuť. Následne na tieto udalosti v 17. storočí prišli vzbury proti vláde Révayovcov, keďže pod ich vedením klesali práva miest a postupne sa zvyšovala chudoba a rôzne problémy spojené s ňou. Ako následok chudoby si obyvatelia začali hľadať nový zdroj obživy a ním sa stalo olejkárstvo. Postupom času sa z obyvateľov regiónu Turiec stali významní olejkári predávajúci svoje liečivé oleje, masti a podobný sortiment do sveta. (Muntág, 2005)

Dodnes je Turiec veľmi významným historickým regiónom pre celé Slovensko a obzvlášť mesto Martin. Práve Martin je spojený s množstvom významnej národnej histórie a kultúry. Nachádza sa tu pamätník Memoranda národa slovenského, Matica slovenská, Slovenská národná knižnica, Etnografické múzeum, Múzeum slovenskej dediny, Múzeum Andreja Kmeťa, Múzeum Martina Benka, ale aj Národný cintorín, ktorý je národnou kultúrnou pamiatkou. (Slovakregion.sk)

Martin bol taktiež veľmi silným industriálnym centrom. Či už išlo o založenie Tatra banky, ktorá bola v tom období najväčšou bankou na Slovensku alebo o Závody ťažkého strojárstva (ZŤS), ktoré sa podpísali pod

zásadný rozvoj priemyslu. ZŤS zamestnávali niekoľko desiatok tisíc ľudí a ich zisky sa počítali v miliardách. Avšak na konci 20. storočia zanikol podnik ZŤS ako dôsledok politických zmien. Tým pádom samozrejme prišlo množstvo ľudí o zamestnanie.

Ako je zjavne vidno región Turiec si prešiel rôznymi rastmi a pádmi. Dodnes je tento región zaujímavý pre turistov a to hlavne kvôli množstvu turistických chodníkov, ale rovnako tak dýcha históriou ako už bolo spomenuté skôr. Turiec má vyše 109 000 obyvateľov (Bačík, 2021) a nezamestnanosť k januáru 2023 dosahuje v okrese Turčianske Teplice 4,83% a v okrese Martin 3,19%. (Ústredie práce, 2023)

Na základe týchto poznatkov o regióne Turiec ako takom je možné skonštatovať, že aj keď je táto oblasť rozhodne zaujímavým miestom pre turizmus, nie je taká populárna pre ľudí na život. V tejto oblasti sa okrem závodu Volkswagen v Martine nenachádza iný veľký zamestnávateľ. Práve tento závod je jedným z najstabilnejších a samozrejme najväčších zamestnávateľov. Je zaujímavé, že aj napriek tomuto faktoru sa mnohí rozhodnú práve pre život v Turci.

2 Diaspóra

Táto kapitola bude pre začiatok zameraná na definovanie si pojmu diaspóra. Je dôležité si diaspóru ako takú popísať, nakoľko či už ide o samotný názov práce alebo jej obsah, tento termín sa bude viackrát opakovať a práve z tohto dôvodu je na mieste aby sme si vysvetlili jeho význam. Definovaním a popisom termínu diaspóra sa zaoberali mnohí vedci a výskumníci, keďže je priamo spojený s témami migrácie, identity, etnicity, kolektivity, medzinárodných vzťahov a podobne. Obzvlášť v posledných rokoch sú spomínané témy veľmi aktuálne, či už z hľadiska situácie vo svete alebo každodenných interakcií s nimi. Je dôležité rozumieť termínom a konceptom, ktoré sú pre túto dobu hybnými silami spoločenského sveta a jeho fungovania.

Od nepamäti bola migrácia súčasťou života ľudí a práve migrácia sama o sebe je veľmi úzko spätá s pojmom diaspóra. Pokiaľ sa pozrieme na medzinárodnú migráciu je zjavné, že práve pri nej dochádza k presunu ľudí s rovnakým pôvodom, národnosťou alebo etnikom do rôznych krajín a teda aj rôznych častí sveta. Títo migranti sa tak dostávajú zo svojej rodnej zeme do zeme novej, kde sa jednoznačne stretnú s rozdielnou národnosťou, etnicitou aj kultúrou. Práve vedci, ktorých pole pôsobnosti je v migrácií, sa zamerali na bližšie skúmanie týchto jedincov a pomenovali subjekty ako diaspóry. Pri popise diaspóry sa môžeme zameriavať na rôzne aspekty, či už správania alebo fungovania jedincov v novej lokalite.

Pôvod termínu je grécky a prvotne bol využitý pri pomenovaní rozptýlenia Židov v histórii avšak taktiež sa používal pre popis gréckych a arménskych migračných prúdov. (Cohen, 2008) Ako už bolo skôr spomenuté, diaspórami sa zaoberali a do dnes sa zaoberajú mnohí vedci a sú viditeľné rôzne pohľady na definovanie a popis. Môžeme sa stretnúť s definíciami viac orientovanými na skupinovosť a vlastnosti, ale taktiež s tými, ktoré bližšie popisujú vzájomné vzťahy s rodnou krajinou poprípade so samotnými jedincami z rodnej krajiny. Neustále meniaci sa svet a podmienky v ňom majú za následok aj meniace sa postoje vedcov ku skúmanému fenoménu.

2.1 Diaspóra podľa Safrana

Diaspóra je „určitá časť ľudí, žijúca mimo svoju vlasť“. (Connor, 1986, s. 16) Táto definícia respektíve toto vymedzenie a určenie znie zľahka stroho. Rovnako tak nepopisuje žiadne vnútorné charakteristiky v rámci jednotlivcov a ich spätosti s rodnou krajinou a taktiež je tu chýbajúci popis interakcie s inými etnikami a majoritou. Na Connorovu definíciu nadväzuje William Safran vo svojom vedeckom článku *Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return* uverejnenom v žurnále *Diaspora: A Journal of*

Transnational Studies a pridáva šesť bližšie popisných charakteristík, ktoré majú zabezpečiť aby termín diaspóra nestrácal na význame. Safran navrhuje využívať termín diaspóra pre pomenovanie komunity krajanov, kde jednotliví členovia zdieľajú práve tie charakteristiky, ktoré sám do Connorovej definície pridáva.

Charakteristiky jednotlivých členov diaspóry, ktoré Safran pridáva sú nasledovné. „1) oni alebo ich predkovia boli rozohnaní zo špecifického pôvodného centra do dvoch alebo viacerých okrajových alebo zahraničných oblastí; 2) udržiavajú si kolektívnu pamäť, víziu alebo mýtus o svojej pôvodnej vlasti – jej fyzickej polohe, histórii a úspechoch; 3) veria, že nie sú a možno ani nemôžu byť plne akceptovaní ich hostiteľskou spoločnosťou a preto sa cítia byť čiastočne odcudzení a izolovaní; 4) rodnú zem svojich predkov považujú za svoj skutočný, ideálny domov a za miesto kam by sa oni alebo ich potomkovia mohli alebo mali nakoniec vrátiť, keď budú na to vhodné podmienky; 5) veria, že by sa mali spoločne oddať udržaniu alebo obnove svojej pôvodnej vlasti a k jej bezpečiu a prosperite; a 6) naďalej sa tak či onak viažu, osobne alebo sprostredkované k tejto vlasti a ich etnokomunálne povedomie a solidarita sú dôležito definované existenciou takéhoto vzťahu.“² (Safran, 1991, s. 83-84) Na základe pridania týchto charakteristík môžeme vidieť, že Safran sa zamerlal na bližší popis jednotlivcov, či už na hľadisko ich vnútorného prežívania alebo rovnako tak na väzby vytvorené medzi rodnou krajinou a nimi samými.

Podľa Safrana „nie všetky rozohnané minority populácie môžu byť legitímne považované za diaspóry“ (Safran, 1991, s. 86) nakoľko je dôležité poukázať na fakt, že existujú prípady, kedy komunity žijú v rodnej zemi, avšak v nejakej oblasti sú minoritou, napríklad čo sa týka jazyka. V tomto prípade títo jedinci sú enklávou, keďže nespĺňajú pridanú charakteristiku v definícii a to

² Tento preklad (ako aj všetky ostatné preklady v tejto práci) je mojím vlastným dielom

vyhnanstvo alebo vysťahovalectvo a taktiež majú vlastnú autonómiu jazyka. (Safran, 1991)

V nadväznosti na Safranove doplnenie definície prichádza Cohen, ktorý dopĺňa ďalšie charakteristiky a zameriava sa aj na dobrovoľnú migráciu, napríklad za prácou. Cohen prichádza s teóriou, že aby skupina mohla byť označovaná za diaspóru, nemusí spĺňať všetky stanovené charakteristiky, ale je dostatočné aby spĺňala jednu. (Cohen, 1996) Je zjavné, že pokiaľ by sme chceli nazývať nejakú skupinu diaspórou a mali by sme prihliadať na všetky podmienky, toto určenie by bolo veľmi úzko vymedzené. Cohen svojim pridaním charakteristík rozširuje významové použitie termínu, avšak zároveň aj zjednodušuje využitie.

2.2 Diaspóra podľa Adamson a Demetriou

V roku 2007 v žurnále *European Journal of International Relations* uverejnili dve vedkyne článok s názvom *Remapping the Boundaries of 'State' and 'National Identity': Incorporating Diasporas into IR Theorizing*. Jednou z nich je profesorka Fiona B. Adamson zaoberajúca sa primárne medzinárodnými vzťahmi, ale taktiež migráciou a štúdiom diaspór. Druhou je Madeleine Demetriou rovnako tak zameriavajúca sa na migráciu a diaspóru. V tomto článku sa autorky sústreďujú primárne na politický aspekt migrácie a globalizácie. Taktiež sa však ústrednou témou tohto textu stáva diaspóra, ktorá „je pre vedcov medzinárodných vzťahov užitočným nástrojom, ktorý si môžu osvojiť ako prostriedok na analýzu zmien vo vzťahu medzi štátmi a kolektívnymi identitami v súčasných podmienkach globalizácie“ (Adamson & Demetriou, 2007, s. 491).

„Diaspóru možno definovať ako sociálnu kolektívnosť, ktorá existuje cez štátne hranice a ktorej sa postupom času podarilo (1) udržať kolektívnu národnú, kultúrnu alebo náboženskú identitu prostredníctvom pocitu vnútornej súdržnosti a trvalých väzieb so skutočnou alebo domnelou vlasťou a (2) prejavujú schopnosť riešiť kolektívne záujmy členov spoločenskej kolektívnosti prostredníctvom rozvinutého

vnútorného organizačného rámca a nadnárodných väzieb.“ (Adamson & Demetriou, 2007, s. 497) Pri tomto popise môžeme vidieť, že dôležitú rolu zohrávajú vnútorné väzby jedincov v diaspóre a rovnako tak aj väzby na rodnú krajinu. Jednota a väzba sú dôležité, avšak samotná identita je obsiahnutá v najvyššej miere pri popise diaspóry a štátu, ku ktorému má diaspóra vytvorené väzby.

Identita a jej prepojenosť s národom, štátom a nacionalistickými praktikami je centrálnym aspektom komunikovaným v článku od Adamson a Demetriou. Neustála mobilita populácií a myšlienky neobmedzované určenými hranicami priestoru, majú za príčinu napätosť národa a štátu a tým spôsobom vznikajú komplikácie, nakoľko teritorialita je len jedným z mnoho organizačných základov pre mobilitu a formovanie identity (Adamson & Demetriou, 2007), či už z hľadiska politického alebo nadnárodného.

2.3 Diaspóra podľa Faista

Sociológ Thomas Faist v knihe *Diaspora and Transnationalism*, kde mu patrí jedna kapitola rozoberá súvislosť diaspóry a transnacionalizmu. Autor hovorí o diaspóre a transnacionalizme ako tanečných partneroch, ktorí v podstate popisujú podobné kategórie jedincov nútenej aj dobrovoľnej migrácie. Rovnako tak zdôrazňuje, že „zatiaľ čo diaspóra a transnacionalizmus sa niekedy používajú zameniteľne, tieto dva pojmy používajú rozdielne intelektuálne genealógie“. (Faist, 2010, s. 9) Napriek tomu, že obidva tieto termíny sú popisom pre migračné procesy, rozdiel medzi nimi je zjavný. Podľa Faista sa pojem diaspóra využíva na pomenovanie náboženských poprípade národných skupín, ktoré žijú v priestore pomimo svojej rodnej zeme. Transnacionalizmus v jeho ponímaní bližšie popisuje stále väzby medzi migrantami a krajinami. (Faist, 2010)

Za posledné roky sa termín diaspóra jednoznačne stal často spomínaným a to nie len vo vedeckej a akademickej sfére. Termín vznikol z historického

aspektu na pomenovanie židov a neskôr aj Arménov, Grékov a Palestíncov no dnes je často využívaný na iniciáciu podpory identity, a to hlavne skupinovej, pre etnické menšiny žijúce mimo svoju vlasť. Dávnejšie vzniknuté teórie a konceptualizácie diaspóry podporovali myšlienku, že diaspóry si udržiavali odstup od majority a majorita sama mala diskriminovať diaspóru pre udržanie hraníc v spoločnosti. Pokiaľ dochádzalo k asimilácii automaticky zanikala diaspóra. Avšak novšie ponímania hovoria o kultúrnej hybridite a inovácií. Tieto dva rozdielne aspekty však prinášajú novú otázku a to či môžu súčasne existovať kultúrne rozdiely a integrácia migrantov. (Faist, 2010)

3 Globalizácia

Téma globalizácie sa prelína so samotnou diaspórou ako bolo poukázané už v predchádzajúcej kapitole, avšak celková prepojenosť sveta v dnešnej dobe je na úrovni na akej v priebehu minulosti nikdy nebola. Či už sa zamyslíme nad tým odkiaľ pochádzajú produkty, ktoré dennodenne používame alebo si spomenieme na to, v akých rôznych krajinách a častiach sveta máme známosti je samozrejmé, že sa nám v hlave vyhrnú desiatky rôznych krajín. Všetky tieto skutočnosti majú jedno vysvetlenie a tým je globalizácia. Presah kultúr, spoločností, ale aj ekonomiky sa vyskytuje nie len medzi susediacimi štátmi. Rovnako tak sa dejú spomínané skutočnosti naprieč rôznymi kontinentami. Globalizácia môže byť chápaná ako *„intenzifikácia spoločenských vzťahov na celosvetovej úrovni, ktorá vedie k prepájaniu veľmi vzdialených lokalít takým spôsobom, že miestne udalosti sú formované udalosťami dejúcimi sa na míle ďaleko a naopak“*. (Giddens, 1990, s. 64)

Pred niekoľkými rokmi bolo pre nás nemožné sa tak rýchlo presúvať z jednej oblasti do druhej a to nehovoriac o cestovaní na iné kontinenty v priebehu pár hodín. Presun informácií je rovnako tak možný vo veľmi krátkom čase, vďaka prepojenosti ľudstva pomocou internetu alebo mobilných sietí. V dnešnej dobe sa tak nedá úplne kontrolovať všetko, čo

prechádza cez hranice štátu. Aj naša ekonomika je ovplyvňovaná dianím vo svete. Skvelý príklad môžeme vidieť v nedávnej epidémii, ktorá sa u nás vyskytla. Tým, ako je celý svet globalizovaný sa v priebehu pár týždňov dokázala epidémia z čínskeho mesta Wu-chan dostať až na opačný koniec sveta. Globalizácia tak so sebou nenesie len tie pozitívne aspekty a benefity, ale rovnako tak aj riziká.

V dnešnom svete môžeme hovoriť o globálnej ekonomike, kultúre alebo aj spoločnosti, ale aj tak sa však stretávame s jednou oblasťou, ktorá nie je globalizovaná. Touto oblasťou je politika. Politika je vždy riešená len v rámci štátu a tak je jej pôsobenie pomyselne zastavené a ovplyvňované hranicami štátu. Práve tu sa nám prelína globalizácia s diaspórou a to tak, že vďaka diaspóram vlast' získava určitú politickú silu aj mimo vlastný štát a to práve na základe týchto diaspór žijúcich mimo svoju vlasť.

3.1 Globalizácia a jedinec

Globalizácia je *„nezameniteľný osud sveta, neodvratný proces, ktorý každého z nás zasahuje s rovnakou intenzitou“*. (Bauman, 2000, s. 7) Za posledné roky sa mobilita stala jedným z popredných výdobytkov a zatiaľ čo niektorí považujú slobodu pohybu za samozrejmú, iní o nej stále len snívajú. Práve mobilita jednotlivcov je jedným z popredných aspektov vplývajúcich na globalizáciu sveta, nakoľko práve títo samotní jedinci stoja za premenlivosťou, či už ekonomického, politického, ale aj kultúrneho hľadiska sveta a spoločnosti.

Stredobodom nášho postmoderného sveta je často beh za svojimi vlastnými cieľmi a túžbami, no aj napriek tomu v spoločnosti nie sme schopní dosiahnuť cieľovú rovinu nakoľko si stále vytvárame nové a nové limity. Jedinec jednoznačne nie je schopný byť nehybným vo svete neustálych zmien, avšak aj v tomto ohľade existuje určitá hierarchia a pre jedincov z protiahlých koncov má tento pohyb a zmena diametrálne odlišný význam. (Bauman, 2000)

Nikto si nedokáže pred narodením vybrať spoločnosť, ktorej sa stane súčasťou a práve preto množstvo ľudí cestuje a migruje aby našli, či už samých seba alebo spoločnosť, v ktorej sa budú cítiť príjemne. Keď sa bližšie pozrieme na existujúcu hierarchiu, ktorú popisuje práve sociológ Zygmunt Bauman vo svojej knihe *Globalizácia*, uvidíme spomínané dva protiľahlé konce. Vo štvrtej kapitole spomínanej knihy autor popisuje rozdiely medzi týmito dvoma skupinami, do ktorých rozdeľuje rôzne protipóly jedincov. „Tí hore“ sú tými, ktorí si pohyb môžu dovoliť z akéhokoľvek hľadiska. Z radosťou si užívajú možnosť mobility a spoznávania nových lokalít, zatiaľ čo „tí dole“ bývajú občas premiestnený a vyhodенý z toho miesta, kde by najradšej zostali. Tieto dva protipóly sa navzájom separujú a taktiež odlišujú. Čo je pre niektorých slobodou, sa pre iných stáva obmedzovaním slobody. (Bauman, 2000)

Globalizácia a neustále meniaci sa svet ako taký, stojí však za viacerými zmenami, ktoré samozrejme jednotlivci vnímajú rozdielne aj na základe toho z akej spoločnosti alebo lepšie povedané skupiny sú. Jednou z týchto meniacich sa skutočností je samotný čas. Keďže hranice už často nemajú tak významnú rolu a svet sa zmenšuje spôsobom, ktorého dôsledkom je jednoduchosť a dostupnosť pre ľudstvo dostať sa z jednej strany sveta na tú druhú v priebehu pár hodín, ponímanie času a jeho plynutie je vnímané úplne inak. „Tí hore“ sú stále zaneprázdnení, na nič nemajú dostatok času alebo poprípade nič nestíhajú. (Bauman, 2000) Práve naopak „tí dole“ majú času veľmi veľa a nevedia čo s ním, pretože „*v ich čase sa nič nedeje. Neriadia ho-ale ani nie sú ním riadení.*“ (Bauman, 2000, s. 85) Spomínané hranice sú pre „tých hore“ niečím nepodstatným a takmer prehliadnuteľným, nakoľko sa prepájajú s globálnym trhom aj kultúrou. Avšak pre „tých dole“ hranice predstavujú obrovskú, častokrát neprekonateľnú prekážku a to nie len v ponímaní hraníc štátu, ale rovnako tak v ponímaní hraníc miest. „*Pre obyvateľa druhého sveta sú múry kontroly emigrácie, zákonov o pobyte, „čistých ulíc“ a „nemilosrdnej“ polície*

čoraz vyššie. Priepasti oddeľujúce ich od miest, po ktorých túžia, sa prehlbujú, a všetky mosty sa pri prvom pokuse prejsť ich menia na padacie.“ (Bauman, 2000, s. 85)

Niekde v strede medzi týmito dvomi protipólmi spoločnosti sa nachádzajú ďalší jednotlivci, o ktorých by sme mohli hovoriť ako o majorite spoločnosti. Práve táto väčšinová spoločnosť je tou, ktorá sa nachádza na pomedzí tých, ktorí sú schopní profitovať z globalizácie a tých, ktorý sú na základe nej obmedzovaní a dopadajú na nich všetky tie nepríjemné následky. V tejto skupine ľudí jednotlivci nemajú nikdy istotu v akej situácii sa ocitnú na ktorej strane. „Hybridizácia a porážka esencializmu hlásaná v rámci postmodernistického vychvaľovania „globalizujúceho sa“ sveta sú ďaleko od toho, aby vyjadrovali komplexnosť a ostré protiklady rozdeľujúce svet.“ (Bauman, 2000, s. 96)

4 Identita

Identitu rozhodne vnímajú všetci ľudia ako veľmi dôležitý aspekt bytia. Je pre nás potrebné a dôležité vymedziť sa voči iným a tak sa sebaidentifikovať. Žijeme v dobe kedy sa na jednej strane jednotlivci snažia zapadnúť do skupín a cítiť sa ako súčasť, avšak zároveň sa chceme odlišovať od iných a zachovať si vlastné bytie, inými slovami povedané, zostať sám sebou. Rôzni ľudia nahliadajú na identitu z odlišných uhlov pohľadu. Zatiaľ čo pre niekoho je identita stála a nemenná, pre iných je premenlivá a nestála.

Identita ako taká je rozhodne jednou z tém, ktorou sa zoberali vedci z rôznych odvetví, nakoľko sa prelína naprieč rôznymi vedami. Nakoľko žijeme v neustále premieňajúcom sa svete a súčasťou našich životov sú rôzne zmeny, či už osobnostné, pracovné alebo celkovo životné, definovanie identity zohráva obrovskú rolu v procese vymedzenia sa, ale aj adaptácie. Otázku, čo nás robí skutočne nami, takými aký sme vo svojej jedinečnosti si pokladali mnohí filozofi, sociológovia, antropológovia, psychológovia a rozhodne aj ďalší bádatelia z iných odvetví. Práve na základe rôznorodosti a možno aj náročnosti uchopiť túto oblasť, vznikali rôzne teórie. Z tých najznámejších

rozhodne stoja za spomenutie dve, ktoré si z určitého hľadiska odporujú. Sú nimi teória tela a teória pamäti.

Teória tela, ako už napovedá jej názov, sa týka fyzického aspektu človeka. V jednoduchosti táto teória poukazuje na to, že identita nám zostáva počas života rovnaká, nakoľko sa nachádzame v rovnakom tele od narodenia až po smrť. V opozícii k tejto teórii stojí teória pamäti, ktorá prezentuje názor, že identita nám zostáva nemenná, nakoľko nám zostávajú spomienky na seba samého ako osobnosť v rôznych životných situáciách a fázach, ktoré na seba navzájom nadväzujú. (Rojka, 2017) Je však zjavné, že tieto teórie sú príliš široko pojaté a je množstvo prekážok, ktorým čelia ako napríklad fyzické zmeny alebo strata pamäte. Práve z tohto dôvodu sa táto kapitola práce bude primárne zameriavať na teórie popisu identity, ktoré poukazujú na premenlivosť, kolektivitu, ale predovšetkým samozrejme na identitu jednotlivca ako takého.

4.1 Statická a dynamická identita

V ponímaní spoločenských vied sa stretávame s dvomi pohľadmi na vec a to práve statickým a dynamickým ponímaním. Statická identita sa v tomto ohľade primárne odvoláva na pôvodné definovanie identity ako takej a tým je stálosť a nemennosť. Na druhej strane leží dynamická identita, ktorá je špecifická práve nestálosťou, premenlivosťou a permanentnou transformáciou a vývojom. V sociológii sa pri tomto rozlíšení stretávame s dvoma pojmami a to esencializmom a konštruktivismom. Dnešná doba v ktorej žijeme je jednoznačne o prevahe pohľadu dynamického, nakoľko poukazuje na premenlivosť a nestabilitu, avšak práve tento dynamický aspekt spôsobil, že termín identita sa stal viac syntetickým ako analytickým. (Holubová, 2016) *„Ak je identita všade, nie je nikde. Ak je identita premenlivá a neistá, ako môžeme pochopiť spôsoby, keď sa seba pojmá upevňuje alebo kryštalizuje?...“* (Brubaker & Cooper, 2000, s. 1)

4.2 Individuálna a kolektívna identita

Vo svojom článku sa Holubová zameriava rovnako tak na ďalšiu problematiku alebo inak povedané ďalší aspekt definovania identity a to na individuálnu a kolektívnu identitu. Môžeme sa stretnúť aj s pomenovaním symbolický interakcionizmus a sociálny konštruktivizmus. Zatiaľ čo prvý prúd sa zameriava na indivídium, stredobod záujmu toho druhého je spoločnosť. Niekde na pomedzí individuálnej a kolektívnej identity môžeme naraziť na dvoch autorov, ktorými sú Luckmann a Berger. Práve títo autori vo svojom diele *Sociální konstrukce reality*, popisujú ako individuálnu tak aj kolektívnu identitu a považujú ich za zložky identity ako takej, avšak sú považovaní za predstaviteľov sociálneho konštruktivizmu. Vo svojom diele autori kladú dôraz na prepojenosť jedinca so spoločnosťou, čo podľa ich názoru pomáha pri vytváraní a zachovávaní identity. (Holubová, 2016)

4.2.1 Symbolický interakcionizmus

Symbolický interakcionizmus je konceptom, ktorý ako prvý nabúral dovedy tradičné ponímanie identity ako stálej a nemennej. Práve týmto nabúraním zaužívaného prístupu, symbolický interakcionizmus postavil základy pre ponímanie identity ako je na ňu nahliadané do dnes. Tento koncept pojednával o identite ako o neustále meniacej a vyvíjajúcej sa entite. (Holubová, 2016)

Sociológ Herbert Blumer vo svojej knihe *Symbolic interactionism* pomenováva tri základné predpoklady, z ktorých samotný symbolický interakcionizmus vychádza. „Prvým predpokladom je, že ľudské bytosti sa správajú voči veciam na základe významov, ktoré pre nich tieto veci majú...Druhým predpokladom je, že význam takýchto vecí je odvodený alebo vychádza zo sociálnej interakcie, ktorú má jedinec so svojimi blízkymi. Tretím predpokladom je, že tieto významy sú spracovávané a modifikované prostredníctvom interpretačného procesu, používaného osobou pri zaobchádzaní s vecami s ktorými sa dostáva do styku.“

(Blumer, 1969, s. 2) Tieto premisy nám ukazujú, že my ako ľudské bytosti, vykonávame sebaidentifikáciu a formujeme si vlastnú identitu na základe interakcií s okolím, ktoré nás zároveň neustále formujú a tak nie je možné aby identita z toho uhlu pohľadu bola stála a nemenná. Počas života na jedinca pôsobia rôzne vplyvy okolia, z ktorých následne čerpá skúsenosti. Tieto skúsenosti neskôr jednoznačne ovplyvňujú rozhodovanie a ďalšie interakcie v budúcnosti jedinca. Z pohľadu symbolického interakcionizmu tak môže byť zjavné, že socializácia jedinca zohráva významnú rolu vo formovaní identity.

4.2.2 Sociálny konštruktivizmus

Pri sociálnom konštruktivizme je zásadné spomenúť už skôr zmienených autorov a to Bergera a Luckmanna, ktorými je tento smer reprezentovaný. Ako už bolo skôr spomenuté, týchto dvoch autorov vieme nájsť niekde na pomedzí individuálnej a kolektívnej identity, avšak na základe ich významného diela *Sociální konstrukce reality* sú považovaní jednoznačne za sociálnych konštruktivistov. Podľa Bergera a Luckmanna a ich koncepcie je identita súčasťou subjektívnej reality, kedy na základe sociálneho konštruktivizmu z tohto vyplýva, že identita sa tvorí ako súčasť primárnej socializácie. (Holubová, 2016)

Súčasne tak autori popisujú dôležité body alebo fázy, ktoré determinujú vytváranie identity jedinca. Za dôležitý bod je jednoznačne považovaná internalizácia, kedy dochádza k prijatiu a osvojeniu si objektívnej reality vyskytujúcej sa v žitom svete jedinca. Zjednodušene povedané, členom spoločnosti sa nestáva jedinec narodením, ale až na základe primárnej socializácie. Významní druhí sú práve tými, ktorí umožňujú spojenie s okolím, čo znamená, že internalizácia objektívnej reality žitého sveta prebieha na základe významných druhých a blízkeho okolia. Práve na základe identifikovania sa a prijatia identifikácie iných sa dokáže jedinec sám vymedziť a vytvárať si vlastnú identitu. (Berger & Luckmann, 1999)

V momente, keď jedinec dokáže rozšíriť svoje poznatky s úzkeho okruhu blízkych na širšie okolie a prípadne taktiež na celkovú spoločnosť, môžeme hovoriť o ukončenej primárnej socializácii a práve v tomto období sa stáva úplným a „platným členom spoločnosti“. (Holubová, 2016, s. 41) Samozrejme však Berger a Luckmann podotýkajú, že v tomto momente nie je ukončený proces vytvárania identity, nakoľko identita sa mení, formuje a pretvára na základe okolia. Práve tento argument poukazuje na identitu ako na konštruovanú a nestálu. Sekundárna socializácia prichádza do života jedinca v momente deľby práce, kedy každý nadobúda určité role. Sekundárna socializácia tak nadväzuje na tú primárnu a rozširuje ju. Stretávame sa tu taktiež s pojmom alternácia, ktorý pomenúva situáciu, kedy sa akoby od základov prebuduje primárna socializácia. Samozrejme v tomto prípade je pre jedinca potrebné prejsť si aj fázou resocializácie. Priamym príkladom alternácie môže byť napríklad náboženská konverzia, počas ktorej jedinec od základov prebuduje subjektívnu realitu svojho žitého života. (Berger & Luckmann, 1999)

4.3 Identita v postmoderne

Pokiaľ sa pozrieme na ponímanie identity v období postmodernity, môžeme vidieť zásadný rozdiel medzi napríklad sociálnym konštruktivismom a práve postmodernistickým popisom identity. Pri spomínaných predstaviteľoch sociálneho konštruktivismu (Berger a Luckmann) môžeme vidieť, že spoločnosť je tým, kto vytvára identity jednotlivcov. Naopak pri postmoderne môžeme vidieť zmenu a práve autori postmodernity popisujú, že jedinec sám vytvára svoju vlastnú identitu, nakoľko jedinci chcú byť čo najviac autentickí a svojbytní, čo znamená, že vytvorená identita spoločnosťou by neprichádzala do úvahy. (Bernard, 2008)

Vo svete premien a nestálosti v akom žijeme je komplikované tvoriť si identitu nakoľko sme často okolím tlačení do úprav vlastnej identity. V tejto

spoločnosti tak jedinec prijíma hneď niekoľko identít, čím vzniká multiplicita identít a pre štúdium tohto javu je významné študovať kolektívne identity (Mlynář, 2014), ktoré boli v sociálnom konštruktivizme odmietané. Alberto Melluci hovorí, že pre vybudovanie kolektívnej identity sú potrebné tri procesy, ktoré Holubová označuje ako racionálny, organizačný a emocionálny. Racionálne hľadisko tvoria kognitívne definície zaoberajúce sa „*cieľmi, prostriedkami a podmienkami jednania*“. (Holubová, 2016, s. 46) Organizačné hľadisko sa zaoberá spoločnými sieťami, komunikáciou a vyjednávaním. V neposlednej rade emocionálne hľadisko umožňuje jednotlivcovi pocit súčasť spoločnej jednoty. (Holubová, 2016)

4.4 Európska identita

Zlatko Tišljar, známy chorvátsky esperantista napísal v jazyku esperanto v roku 1998 knihu, ktorá v slovenskom preklade nesie názov *Európska identita*. Práve v tejto knihe popisuje akú dôležitú rolu má jazyk v utváraní identity a tak isto, ako je už zjavné z názvu, popisuje aj Európsku úniu a jej význam pre identitu človeka.

Jazyk má významnú identifikačnú funkciu, na ktorú sa občas zabúda „avšak jazyk ako taký nám ľuďom pomáha pri identifikácii sa s danou skupinou alebo popríklad s celkovým národom. Zaujímavosťou je však, že väčšina jedincov žijúcich v priestore európskej únie sa neidentifikuje ako Európan, ale skôr ako príslušník daného štátu. Nakoľko sa v európskej únii nachádzajú rôzne krajiny s rôznymi jazykmi patriacimi taktiež k rôznym jazykovým rodinám a tak by bolo komplikovaným a vlastne aj nedemokratickým riešením vybrať jeden jazyk, ako ten európsky. „*Je isté, že jazykové „tabu“ spomaľuje európsky integračný proces, a zároveň brzdí možnosť vytvorenia európskej identity.*“ (Baláž, 2017, s. 5)

Identita je neustále premenlivá a jediná forma aspoň dočasnej stálosti prichádza so skupinou. Skupinová identita však nie je úplne tým, po čom by

jednotlivec túžil. *„Jednotlivec sa vyznačuje túžbou byť sám sebou. Je to potreba byť slobodný.“* (Tišljár, 2017, s. 14) Výchovou a socializáciou sa stávame členmi skupiny, ktorá nás vedie ku kolektívnej identite a jednotným ideám. Po zmene prostredia na nás začínajú pôsobiť nové idey, na základe ktorých sa začíname ako jednotlivci meniť a *„prechádzame z príslušnosti k jednej skupine ku druhej“*. (Tišljár, 2017, s. 15) Jazyk zohráva dôležitú rolu práve pri spomínaných ideách, nakoľko pomocou neho sú zdieľané a tým pádom je jazyk znakom identity skupiny. (Tišljár, 2017)

Európsku úniu ako takú môžeme chápať ako ukazovateľa toho, že každý jedinec je nositeľom viacerých identít naraz, čo ide ruka v ruku s tým, že každý jedinec patrí súčasne do rôznych skupín. Byť Európanom dáva jedincovi pocit voľnosti a slobody vlastniť a pýšiť sa nie len jednou identitou, ale viacerými subidentitami. Jazyk nám v tomto kontexte zohráva dôležitú rolu v identite ako takej, ako už bolo spomenuté, avšak nie je diferenciálnym faktorom medzi jednotlivcami. Jazyk je diferenciálnym faktorom medzi spoločnosťami, ku ktorým jednotlivci patria. (Tišljár, 2017)

5 Prináležitosť

V spoločenských vedách ako antropológia, migračné štúdiá, politika a mnohých iných je téma prináležitosti často komunikovaná, študovaná a pre antropológiu je jednou zo zásadných tém. Uchopenie prináležitosti je však komplikované nakoľko je odvíjajúce sa od viacerých iných koncepcií a rovnako tak je možné prináležitosť popisovať z rôznych uhlov pohľadu, ako aj prináležitosť k rôznym súvislostiam. Je však dôležité poznamenať, že prináležitosť môže byť ako mentálna tak aj fyzická, inými slovami povedané, môže sa viazať ako na subjektívne prežívanie jednotlivca tak aj na materiálny svet. *„V časoch neustálej zmeny prostredníctvom cestovania, masmédií a komunikačných technológií, konceptualizácia prináležitosti spochybňuje ustanovené sociokultúrne a politické demarkácie, naznačuje kompatibilitu pripisovaných*

sociokultúrnych rozdielov a zdôrazňuje priepustnosť hraníc.“ (Youkhana, 2015, s. 10)

Prináležitosť je súčasťou každodenného žitého sveta každého jedného jedinca. Tak ako je premenlivý svet okolo, tak aj samotná prináležitosť je neustále premieňajúcou sa entitou. Prináležitosť je možné popisovať od samotného prežívania a pocitu členstva v skupine alebo prostredí, až „*po chápanie prináležitosti ako zdroja, ktorý možno použiť na získavanie sociálnej demarkácie a nastolenie hraničných režimov*“. (Youkhana, 2015, s. 11)

Interdisciplinarita je jedným s dôležitých faktorov ovplyvňujúcich definovanie prináležitosti. Práve vďaka interdisciplinarite a jej výskumnej perspektíve je možné posunúť definovanie od statického, teritoriálne a priestorovo obmedzeného ku mennému a založenému na plynutí, pohybe a toku. (Youkhana, 2015) Heterogénne prostredie a celkovo heterogénny jedinca v kolektívnych procesoch, poukazujú práve na „*bezprostrednosť a situačnosť prináležitosti a odhaľujú jej základné priestorové a časové vzájomné závislosti*“. (Youkhana, 2015, s. 11)

5.1 Koncept prináležitosti

Ako už bolo spomenuté, prináležitosť je interdisciplinárne previazaná s viacerými oblasťami. Prináležitosť je posledné roky čoraz častejšie diskutovanou témou v oblasti spoločenských a sociálnych vied. Prináležitosť a identita sú veľmi často zamieňané pri rôznych výskumoch, ale aj teoretických riešeniach, avšak aj napriek tomu, že tieto dva pojmy sú si relatívne blízke, každý z nich má aspoň čiastočne odlišný význam a zameriava sa na odlišné stránky bytia.

Yuval-Davis popisuje tri úrovne, na základe ktorých sa vytvára prináležitosť. „*Prvá úroveň sa týka sociálnych lokalít; druhá sa týka identifikácie jednotlivcov a citových väzieb k rôznym kolektívom a zoskupeniam; tretia sa týka etických a politických hodnotových systémov, podľa ktorých ľudia posudzujú svoju*

vlastnú prináležitosť a prináležitosť iných.“ (Yuval-Davis, 2006, s. 199) Intersekcionalny prístup umožňuje konceptu prináležitosti byť definovaný dynamicky a rovnako tak v rámci viacerých oblastí ako napríklad pohlavie, rasa, sexualita, trieda a podobne. Dôležitosť tohto prístupu pri koncepcii prináležitosti Yuval-Davis ukazuje na sociálnych miestach prináležitosti, ktoré vždy odkazujú na rôzne sociálne priesečky. (Youkhana, 2015) *„Intersekcionalita je metaforický pojem, ktorého cieľom je evokovať obrazy križovatky s intermediárnym alebo diskutabilným počtom križujúcich sa ciest, v závislosti od rôznych používateľov týchto pojmov a od toho, koľko spoločenských rozdelení berie do úvahy konkrétna intersekcionalna analýza“.* (Yuval-Davis, 2011, s. 6)

5.2 Priestor a prináležitosť

Spojitosť priestoru s prináležitosťou je neoddeliteľná, avšak môže byť na ňu nahliadané z viacerých uhlov pohľadu. *„Podľa Anthiasa sa prináležitosť nachádza na rozhraní medzi lokálnym a globálnym, a tým je schopná rozpustiť binárnu sémantiku týchto priestorových dimenzií.“* (Youkhana, 2015, s. 12) Týmto prístupom je prekonané hľadisko potrebnosti ohraničeného, lokalizovaného a určitého priestoru pre vytvorenie sociálnych väzieb a vzťahov v spoločnosti. Rovnako tak prijíma do úvahy meniace sa životné etapy a žité svety jednotlivca počas vlastného života, ktoré môžu byť a poväčšine aj sú premenlivé. Priestor môže byť ako aj geograficky lokalizovaným miestom tak aj symbolickým priestorom, voči ktorému má daný jednotlivec poprípade skupina utvorený určitý cit alebo väzbu. (Youkhana, 2015) *„Pocit prináležitosti používaný na mobilizáciu kolektívnych identít, vytváranie sociálnych, kultúrnych a územných hraníc alebo pridelovanie občianskych práv je bodom, kde sa pocity prináležitosti k miestu premietajú do „režimov prináležitosti“.* (Youkhana, 2015, s. 12)

Youkhana vo svojom príspevku ponúka vlastnú definíciu prináležitosti s bráním ohľadu na priestorovosť. Poukazuje tu taktiež na dôležitosť

materiálneho sveta, vďaka ktorému si následne jednotlivci dokážu, či už medzi sebou a vecami alebo medzi sebou navzájom, modelovať prináležitosť. Pozornosť vo svojej definícii venuje materialite na základe materiálno-semiotických aspektov sociálnej reality. Prináležitosť teda je: *„sociálno-materiálny zdroj, ktorý vzniká prostredníctvom mnohopočetných a situovaných prívlastňovacích procesov. Prináležitosť opisuje premenlivé vzťahy, ktoré môžu byť spoločenského, vymysleného a zmyslovo-materiálneho charakteru. Materiálovo-sémiotické a priestorovo citlivé štúdium prináležitosti odhaľuje aktivity, ktoré vytvárajú prináležitosť na rôznych časových a priestorových platformách a v rámci viac-menej inštitucionalizovaných (opakovaných, vykonávaných atď.) každodenných praktík, (vnútených) rituálov a „režimov prináležať““*. (Youkhana, 2015, s. 16)

EMPIRICKÁ ČASŤ

6 Metodológia vo výskume

6.1 Výber témy

Výskumná téma, ktorú som si zvolila pre moju bakalársku prácu je zameraná na Arabskú diaspóru žijúcu na území Slovenskej republiky. Rozhodla som sa pre výber tejto témy nakoľko som sa dlhodobejšie zaujímal o arabskú minoritu. Taktiež si myslím, že téma prináležitosti je v antropológii zásadnou a často diskutovanou, avšak napriek tomu je pojem prináležitosti obťažne definovateľný, nakoľko je veľmi široký. Prináležitosť sa často skloňuje v rôznych knihách, článkoch a textoch, no najšť odbornú literatúru zaoberajúcu sa touto tematikou je veľmi zložitá. V dnešnej dobe globálneho a neustále transformujúceho sa sveta je podstatné zamerať sa na popis pocitu prijatia a domova, čo v sebe skrýva práve samotný pojem prináležitosti.

Tému som si rovnako tak zvolila na základe záujmu popísať minoritu o ktorej sa minimálne v prostredí Slovenska nepíše a nehovorí tak, ako o iných. Je zrejmé, že sa primárne hovorí o početnejších minoritách, avšak myslím si, že aj tie s menším počtom jednotlivcov, v sebe skrývajú určitú podstatu. Práve kvôli chýbajúcim štúdiám zameraným na arabskú minoritu som sa rozhodla zamerať sa na túto oblasť a vniesť do nej viac svetla.

Mnou zvolená lokalita je región Turiec a to z dvoch primárnych dôvodov. Jedným je fakt, že práve v tejto oblasti žijem od malička a tak vidím rôzne už zaužívané vzorce správania, reagovania, komunikácie a iných javov práve lokálnou majoritnou spoločnosťou. Nakoľko sa v tejto oblasti nevyskytuje nejaké veľké množstvo cudzincov, všimla som si, že spoločnosť často nereaguje primerane na daných jedincov. Druhým dôvodom je pre mňa aj vlastná motivácia a záujem zistiť, prečo si pre život vybrali Slovensko a prečo práve túto lokalitu, kde sa nenachádza ani tak veľa pracovných príležitostí ako

napríklad v oblastiach väčších miest, poprípade v okolí Bratislavy ako hlavného mesta.

6.2 Výskumné otázky

Mojou hlavnou výskumnou otázkou, na ktorej zodpovedanie som sa v tomto výskume zamerala, bola: *„Ako vnímajú a popisujú Arabi žijúci v Turci svoju prináležitosť?“*. Okrem hlavnej výskumnej otázky som sa rovnako tak zameriavala aj na niekoľko vedľajších výskumných otázok ako napríklad:

„Prispôbili sa títo jedinci majorite alebo si udržujú svoje zaužívané vzorce?“

„Akým spôsobom arabská diaspora v Turci konštruuje svoju lokálnu prináležitosť?“

„Ako Arabi žijúci v Turci popisujú vnímanie ich samotných majoritou?“

6.3 Cieľ výskumu

Cieľom výskumu bakalárskej práce je popis prináležitosti arabov žujúcich na Slovensku, konkrétne v lokalite regiónu Turiec, ku majorite lokálnej spoločnosti. Taktiež sa vo výskume sústreďujem aj na vlastný popis prináležitosti samotným respondentom a pozerám sa na to, ako jedinci svoju prináležitosť konštruujú. Zároveň sa popri popise prináležitosti vynára do popredia aj téma identity a jej premenlivosť či pomedzie. Dôležitým faktorom pri samotných výpovediach je aj motivácia pre odchod z rodnej krajiny, nakoľko práve predchádzajúce skúsenosti formovali a naďalej aj formujú daného jednotlivca. Dôraz je kladený aj na jednotlivé prekážky, ktorým respondenti či už v minulosti čelili alebo dodnes čelia na základe svojej odlišnosti od majority spoločnosti.

6.4 Tvorba dát

Pre tvorbu dát k tomuto výskumu som zvolila využitie pološtruktúrovaného rozhovoru. Rozhovory prebiehali vždy len medzi mnou ako výskumníkom a zvoleným respondentom. Výber práve pološtruktúrovaného rozhovoru bol pre mňa jednoznačný a to práve kvôli

určitej forme voľnosti, ktorú mne ako výskumníkovi tento typ rozhovoru poskytuje. Voľnosť v rozhovoroch mi umožňovala pokladať konkrétnejšie a hlbšie cielené otázky, ktorými som sa dokázala dostať až k jadru problematiky aktuálne komunikovanej témy. Určitým spôsobom som práve vďaka pološtruktúrovanému rozhovoru taktiež dokázala nadviazať bližší kontakt s respondentom, čo mi vo výsledku prinášalo otvorenejšie odpovede na moje otázky. Samozrejmosťou bola však určitá osnova rozhovoru, nakoľko od jeho začiatku bolo pre mňa dôležité nadviazať dôverný kontakt a postupne sa dostať k hlbším témam. Práve kvôli tejto potrebe som si vytvorila štyri okruhy otázok. Tieto okruhy mi pomáhali či už práve so spomínaným nadviazaním vzťahu prostredníctvom stupňujúcich sa osobných otázok, ale taktiež s dozvedaním sa informácií, ktoré som od respondenta chcela získať. Ako už bolo spomenuté pološtruktúrovaný rozhovor mi následne dovolil klásť konkrétnejšie otázky na dopýtanie sa ohľadom nejasností alebo bližších informácií. Tento typ rozhovoru taktiež prinášal určitú voľnosť respondentovi, čo mne ako výskumníkovi prinášalo nové poznatky, na ktoré som prvotne ani nemyslela a tak som sa pri každom rozhovore dozvedela v podstate viac, než bolo v mojom primárnom záujme.

Rozhovory začínali krátkym úvodom, kde som sa respondentovi snažila priblížiť tému, predstaviť sa a takzvané prelomiť ľady. Následne som sa zamerala na štyri základné okruhy. V prvom okruhu bolo v mojom záujme dozvedieť sa čo najviac o respondentovej minulosti, o jeho živote v rodnej krajine, o motivácií pre odchod a taktiež o samotnom príchode do tejto oblasti. Druhý okruh bol zameraný primárne na respondentov popis vlastného života po príchode do Turca. V treťom okruhu som sa snažila o získanie tých najkonkrétnejších opisov respondentovho života dnes. Na záver vo štvrtom okruhu sme s respondentom prebrali tému, ktorá sa ukázala vo všetkých rozhovoroch ako najintímnejšia a najzložitejšia pre respondenta

na popísanie. Hlavnou témou štvrtého okruhu bola samotná prináležitosť a spolunažívanie v spoločnosti.

6.5 Výskumná vzorka

Dôležitý faktor pri výbere respondentov pre výskum bol čas. Zameriavala som sa hlavne na dĺžku pobytu jednotlivcov v krajine nakoľko bolo v mojom záujme popísať prináležitosť dlhodobo žijúcich arabov na tomto území. Pod určením dlhodobo žijúci som si stanovila jedincov, ktorý žijú na území Slovenskej republiky aspoň 8 rokov nakoľko táto doba je určená Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky ako najnižšia lehota nepretržitého trvalého pobytu cudzinca na území Slovenskej republiky. (IOM, 2022) Výnimku v mojom výskume mohol tvoriť jednotlivec, ktorý *„uzavrel manželstvo so štátnym občanom SR, toto manželstvo trvá a žije v tomto manželstve v spoločnej domácnosti na území Slovenskej republiky najmenej päť rokov bezprostredne predchádzajúcich podaniu žiadosti o udelenie štátneho občianstva“* (IOM, 2022) a v tomto prípade to mohol byť jednotlivec žijúci na území Slovenskej republiky po dobu 5 rokov.

6.6 Etika výskumu

Vo výskume je veľmi dôležité udržiavať etický aspekt. Pred vedením samotného rozhovoru s jednotlivými respondentami, som ich oboznámila so samotným rozhovorom, jeho priebehom a využitím. Rovnako tak som informovala respondentov aj o tom, že rozhovor bude nahrávaný, ale nahrávka bude využitá len pre moju potrebu prepisu a analýzy rozhovoru. Respondenti mali možnosť odmietnuť nahrávanie rozhovoru a práve jeden participant ma požiadal o nenahrávanie. Počas vedenia rozhovoru som sa snažila vytvoriť čo najbezpečnejší priestor a rešpektovala som akékoľvek výhrady respondentov (napríklad odmietnutie odpovedať na mnou položenú otázku). Samozrejmosťou je aj anonymita respondentov a tak som každému na konci rozhovoru dala možnosť pomenovať sa alebo dať si prezývku, pod

ktorou by chceli v mojom výskume vystupovať. Toto sa mi osvedčilo ako veľmi dobrý krok, nakoľko už pri prvom rozhovore sa ma respondent spýtal ako ho nazvem a či by si meno nemohol zvoliť sám. Využila som túto skúsenosť a následne dala každému možnosť na pomenovanie samého seba.³

6.7 Jednotliví respondenti

Pre svoj výskum som sa snažila dostať sa do skupiny arabov žijúcich v regióne Turiec, ktorí si udržiavajú silné väzby medzi sebou navzájom. Napriek vynaloženej snahe sa mi do tejto skupiny nepodarilo dostať, nakoľko bola a je veľmi uzavretá. Neskôr som sa však dopracovala k iným kontaktom na jednotlivcov, ktorí zapadali do mojej vzorky a tak som sa rozhodla ísť týmto smerom. Títo jednotlivci taktiež tvoria arabskú diaspóru a tak som sa rozhodla využiť tieto kontakty. Zaujímavosťou je, že moji respondenti sú pôvodom z dvoch krajín a to z Egypta a z Maroka. V mojej vzorke sa nachádzajú jednotlivci so základným vzdelaním, ale aj tí s vysokoškolským. Rovnako tak sú v tejto vzorke jednotlivci s rôznym pracovným zameraním. Všetci moji respondenti sú muži, nakoľko sa mi nepodarilo dohľadať žiadnu ženu, ktorá by mi zapadala do vzorky.

Respondent Zakariah

Respondent Zakariah je pôvodom z Egypta, kde pracoval ako animátor vo viacerých letoviskách. Počas svojej práce spoznal svoju súčasnú manželku, s ktorou uzavreli manželstvo ešte v Egypte a následne sa pán Zakariah rozhodol presťahovať na Slovensko za svojou manželkou. Na Slovensku pán Zakariah žije 6 rokov, avšak zatiaľ nemá občianstvo a ani si nie je istý, či má o neho záujem. Napriek tým rokom stráveným v tomto prostredí a na tomto území pociťuje, že úplne nezapadol. Svoju príslušnosť popisuje primárne na úrovni štátu, nakoľko sa necíti ako súčasť majority oblasti Turca.

³ Každý jeden respondent túto možnosť využil a boli nadšený, že si mohli meno zvoliť sami. Zaujímavé je, že každý respondent si zvolil iné arabské meno.

Egypt je pre neho stále domovom, avšak aj bez oficiálneho slovenského občianstva sa považuje za rovnakého občana ako sú „bežní Slováci“, nakoľko dodržiava všetky pravidlá.

Respondent Malik

Pán Malik pochádza z Maroka a vo svojich 24 rokoch sa rozhodol pre odchod z rodnej krajiny. V Maroku mal ukončené základné vzdelanie a pracoval ako animátor no neskôr presedlal do pracovnej pozície delegáta. Podľa jeho slov sa mal v tomto zamestnaní naozaj dobre ako po pracovnej, tak aj po finančnej stránke. Hlavným motívom pre odchod z Maroka na Slovensko bola partnerka. Región Turiec nebol prvou oblasťou, do ktorej pricestoval, keďže najskôr žili s partnerkou na východe Slovenska, neskôr v Bratislave a až po ukončení vysokej školy sa presťahovali do Turca. Na Slovensku žije 9 rokov, vyštudoval tu vysokú školu a má slovenské občianstvo. Je otcom, čo mu prinieslo do života väčšie pochopenie a rešpekt. Považuje sa za „pravého Slováka“, keď je na Slovensku, avšak keď cestuje naspäť do Maroka tam je „pravým moslimom“.

Respondent Nasser

Pán Nasser je pôvodom z Egypta, na ktorý má vytvorené silné vnútorné väzby a po produktívnej časti života na Slovensku by chcel stráviť zvyšok života (dôchodok) aj so svojou rodinou v Egypte. Svoj život v rodnej krajine popisuje ako monotónny a veľmi vyťažovaný, nakoľko pracoval ako animátor v rôznych letoviskách. Dlhodobo mal víziu odchodu do Európy, nakoľko si predstavoval lepší život v Európe o ktorom veľmi sníval. Nakoniec bola najväčšou motiváciou pre odchod partnerka, ktorú spoznal v Egypte, kde sa aj vzali. Na Slovensku žije vyše 8 rokov, má jedno dieťa, avšak nemá Slovenské občianstvo. Úspešne ukončil vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa na Slovensku a momentálne plánuje popri práci začať s druhým stupňom.

Respondent Kazem

Respondent Kazem je pôvodom z Maroka a je pracujúcim jedincom na Slovensku už 8 alebo 9 rokov. Od začiatku ako prišiel, funguje na Slovensku na základe pracovných víz. Nad odchodom z Maroka premýšľal dlhšie a nakoniec sa mu to podarilo uskutočniť s pomocou manželky jedného blízkeho priateľa v Maroku. Keďže táto známosť bola jeho jednou možnosťou tak sa rozhodol, že skúsi požiadať o pomoc a nakoniec mu známa vybavila na Slovensku všetko potrebné od potrebných papierov cez prácu až po bývanie. Pán Kazem si v čase vedenia rozhovoru prechádzal cez ťažšie životné obdobie, kedy sa nevedel rozhodnúť, či chce zostať žiť na Slovensku alebo sa vrátiť naspäť do Maroka. Cíti totižto intenzívnu osamelosť a neistotu, pretože sa mu nepodarilo nájsť si partnerku no má pocit, že späť v Maroku by sa už necítil ako doma, keďže počas života na Slovensku sa veľmi zmenil. Slovenské občianstvo nemá a ani nad ním neuvažuje, nakoľko *„sa narodil ako Maročan, je Maročan a Maročanom chce navždy zostať aj papierovo“*.

Respondent Faiz

Pán Faiz pochádza z Egypta a Slovensko nie je jeho prvou lokalitou, do ktorej sa rozhodol ísť žiť. Na základe známostí z pracovného prostredia v Egypte bol schopných dostať sa do Nemecka, čo popisuje ako veľký úspech nakoľko Nemecko a Anglicko boli dve krajiny, ktoré boli (v prostredí, v ktorom žil a vyrastal) videné ako najlepšie na život. V Nemecku však zažíval ťažké chvíle, cítil sa neprijatý a vlastne sa tam vôbec necítil dobre a tak sa rozhodol pre odchod. Následne sa rozhodol vyskúšať Slovensko. Tak ako v Nemecku tak aj na Slovensku sa zdržiaval vďaka študentským vízam. Počas vysokoškolského štúdia v Bratislave spoznal svoju aktuálnu partnerku a po ukončení školy sa rozhodli odísť z hlavného mesta aj kvôli finančným nákladom na život a ako novú lokalitu si vybrali práve Turiec. Momentálne

má udelené pracovné víza, avšak intenzívne zvažuje žiadosť o slovenské občianstvo, keďže na Slovensku žije už 10 rokov a tak má na občianstvo nárok.

Respondent Hisham⁴

Pán Hisham pochádza z Egypta, kde pracoval dlhodobo ako člen kolektívu poskytujúci služby v hotelierstve. Primárne sa venoval pozíciám ako barman, čašník a podobne. Na Slovensku žije približne 12 rokov a dostal sa sem vďaka partnerke, ktorú spoznal v Egypte. Na Slovensku od začiatku funguje na základe pracovných víz až na výnimku 2 rokov, kedy sa snažil vyštudovať prvý stupeň vysokoškolského štúdia, avšak neúspešne, pretože si uvedomil, že to nie je nič pre neho. Slovenské občianstvo nemá a síce nad ním premýšľa no nechce prísť o egyptské. Má jedno dieťa, ktoré mu prinieslo do života veľmi veľa pochopenia. Pán Hisham často spomína aj rodinu v Egypte, pretože je najstarším synom a po smrti otca prebral rolu hlavy rodiny a tak sa (aspoň takto na diaľku) snaží ju riadiť.

6.8 Analýza dát

Získané dáta z rozhovorov v samotnom výskume som analyzovala pomocou otvoreného kódovania. Moja práca s dátami bola postupná a to od prepisu jednotlivých rozhovorov cez následnú analýzu. Každý rozhovor som samostatne rozanalyzovala so zámerom vyhľadania významových jednotiek, ktoré som následne zakódovala pomocou jednoduchých kódov. Tieto vzniknuté kódy z každého rozhovoru som následne roztriedila do kategórií, vďaka ktorým bolo jednoduchšie a prehľadnejšie porovnávať a interpretovať výsledky. Taktiež vďaka týmto kategóriám bolo možné vytvárať výpovede a zovšeobecňovať opakujúce sa kódy.

⁴ Pán Hisham je jediný z respondentov, s ktorým sa mi nepodarilo nahrať rozhovor, avšak jeho príbeh bol prínosný a relevantný a tak som sa ho rozhodla taktiež zahrnúť do mojej výskumnej vzorky.

7 Interpretácia výskumu a získaných dát

Prináležitosť je intenzívne poprepájaná s konceptom a teóriou identity a práve kvôli tomuto faktu sa v analýze získaných dát z rozhovorov budem venovať primárne týmto dvom témam. Mnou vedený výskum ukázal, že jedinci patriaci k arabskej diaspóre v regióne Turiec sami popisujú tieto dve oblasti najčastejšie. Podľa mnou vedených rozhovorov sú pre respondentov a formovanie ich života zásadné práve témy identity a prináležitosti.

7.1 Identita

Identita je pre každého jedinca veľmi podstatná, nakoľko vďaka identite dokážeme byť každý sám sebou a nie tvoriť homogénny ľud. Všetci vlastnime svoju identitu a sme schopní ju spoznávať, avšak nie je našou stálou charakteristikou. Neustále sa premieňa, vyvíja a tak je možné povedať, že nikdy popis identity nie je úplný a úplne poznateľný. Popisovaná identita vždy vyjadruje aktuálny stav, no je ťažké popísať neustále meniaci sa koncept tak, aby bol relevantným a pravdivým. Tak ako žijeme v neustále meniacom sa svete, tak aj my ako jednotlivci sa meníme, prispôbujeme a neustále vytvárame a rozvíjame vlastné ja, teda vlastnú identitu.

Multiplicita identít je taktiež existujúcim fenoménom. Ide o situáciu kedy jedinec v rôznych momentoch (často aj na rôznych miestach) má rôzne identity. Tieto identity si môžu byť v určitom hľadisku podobné, avšak rovnako tak si môžu navzájom aj úplne odporovať. Tieto viaceré identity sú samozrejme s nejakým esenciálnym prvkom nášho ja prepojené a jedinec alternuje k jednotlivým identitám na základe potrieb a aktuálnej situácie, priestoru, času, či role akú v danom momente zohráva.

V prvej časti analýzy tejto kategórie sa zameriam primárne na rolu identity ako takej, vymedzenie sa jedinca, pomedzie identity, ale aj multiplicitu identít. V druhej časti sa zameriam na zmeny zaznamenané samotným jedincom

v procese. Tieto zmeny sú primárne osobnostného, názorového alebo postojového charakteru.

Otázkou zostáva „*Ako veľká časť osobnej identity je zvolená a ako veľká časť je vnútená?*“ (Eriksen, 2007, s. 71)

Identita jedinca je premenlivá a nestála. U migrujúcich jedincov je však zjavné, že ich identita sa premieňa a aj v procese budovania „nového života“ sa naďalej premieňať bude. Podľa Bergera a Luckmanna (Berger & Luckmann, 1999) sa identita vytvára na základe primárnej socializácie, čo bolo jednoznačne viditeľné aj pri respondentoch v mojom výskume, nakoľko mnohé faktory identity si zachovali do dnes, aj keď už dlhodobo žijú v inom prostredí. U týchto jedincov bola zreteľne viditeľná aj sekundárna socializácia, ktorá následne po zmene rozširovala identitu. S alternáciou som sa v mojom výskume nestretla, pretože aj keď si respondenti samozrejme prešli určitými zmenami, resocializácia nebola potrebná, keďže žiadny z mojich respondentov si neprechádzal úplnou zmenou identity.

„*Kontrasty sú teda kľúčovými momentami všetkej identifikácie. Bez nich by som ja nebol sám sebou; bez iných neexistuje pojem my.*“ (Eriksen, 2007, s. 68) Vo vykonaných rozhovoroch bolo viditeľné ako sa respondenti sami vymedzujú voči majorite spoločnosti vlastnou charakteristikou a poukazujú tým na „najviditeľnejšie kontrasty“.

Pán Zakariah: „*Je ťažké pre bežného človeka nájsť si prácu a ja, keďže vyzerám ako vyzerám tak to nie je o nič jednoduchšie.*“ alebo „*Ja viem, že mám ešte dosť silný prízvuk, ale toho sa asi ani nezbavím a možno ani nechcem som tým iný.*“

Pán Malik: „*...pretože vyzerám inak no samozrejme, však sa na mňa pozrite..*“

Pán Nasser: „*...ja som kto som mojou krvou, mojimi myšlienkami, mojím spôsobom akým som vyrastal, mojimi rôznymi tradíciami, zvykmi a podobnými vecami. Takže už len vďaka tomuto som rozdielny voči tej väčšinovej spoločnosti.*“

Pred začiatkom výskumu som predpokladala, že sociálna identifikácia mojich respondentov bude buď arabská alebo slovenská, avšak veľkým prekvapením pre mňa bolo zistenie, že moji respondenti sa identifikovali primárne ako jedinci niekde na pomedzí. Často popisovali svoju identitu ako v základe arabskú, ale zmenou si privlastnili aj identitu slovenskú. Pri poukazaní na samotné získané dáta konštatujem, že na základe vzhľadu, pôvodu alebo napríklad tradícií sa respondenti vymedzovali ako arabskí jedinci, no na základe žitého života a rôznych nových návykov spojených s novou etapou života sa identifikovali ako Slováci. V rozhovoroch som sa však stretla aj s tým, že respondenti sa „museli“ identifikovať ako príslušníci arabskej krajiny, kvôli nátlaku okolia. Môžeme hovoriť v tomto prípade o etnickej identite, ktorá „je imperatívom v tom rozmere, že sa jej človek zriedkakedy môže úplne zbaviť“. (Eriksen, 2007, s. 70) Neznamená to však, že by sa jedinec nechcel identifikovať týmto spôsobom len jednoducho zostáva frustrovaný z potreby tak činiť.

Pán Kazem: „Tak teda ja som Maročan. Akože myslím to tak, že pôvodom som Maročan, narodil som sa v Maroku aj som tam vyrastal..... Hovorím, že alebo teda snažím sa vysvetliť, že akým spôsobom myslím, že som Maročan, pretože vždy, keď sa ma teraz niekto spýta čo som zač, čo som za človeka, tak hovorím, že som Slovák, lenže oni sa pýtajú na môj pôvod nie na to kým som teraz. Pýtajú sa skôr na moju minulosť, než na mňa ako takého v prítomnosti.“

7.1.1 Multiplicita identít

„Ak je identita multiplicitná, ako môžeme rozumieť usilovaniu sa o realizáciu jedinečnosti...“ (Brubaker & Cooper, 2000, s. 1) Multiplicita identít je taktiež jednou zo zaujímavých a pre mňa ako výskumníka celkom nečakaných zistených tém. Multiplicita identít ako už z názvu vyplýva je o jednotlivcovom prijatí a vlastnení viacerých identít naraz. V mnou vykonanom výskume sa neraz opakovala práve téma multiplicity identít, aj keď som to zo začiatku

nevedela priamo a jasne zaradiť pod tento koncept. Respondenti totižto hovorili o sebe ako o Slovákoch poprípade Európanoch, keď sa nachádzajú na území Slovenska teda v Európe, avšak sami popisovali, že pri návrate do rodnej krajiny a počas doby, ktorú v rodnej krajine trávia sú Arabmi/Egyptanmi/Maročanmi.

Často táto multiplicita identít vychádzala z ich vlastného vnútra, avšak nie som schopná posúdiť, či si osvojili viaceré identity len kvôli nátlaku okolia a blízkych alebo tak učinili z vlastného presvedčenia. *„sociálna identita sa stáva najdôležitejšou vo chvíli, kedy sa zdá byť ohrozenou. K takej pociťovanej hrozbe môže viesť niekoľko faktorov, ktoré však vždy súvisia s určitým druhom zmeny...“* (Eriksen, 2012, s. 118) Opakujúcim sa znakom bol fakt, že na Slovensku by jedinec jednoducho nemohol vystupovať ako Arab/Egyptan/Moslim a zasa naopak v rodnej krajine by nemohol konať ako Slovák/Európan.

Pán Faiz: *„...že ja som trošku iný, keď som s mojou mamou, inak sa správam, keď som s mojou priateľkou s jej rodinou, keď som tu v Európe a inak sa správam, keď som s mojou mamou. Moja priateľka o tom vie akceptuje to a vlastne ma v tom asi aj podporuje. Pretože keby som sa správal a konal rozprával vyjadrovala všetko tak, ako to robím tu v Európe, moja mama by už asi nebola tak úplne v pohode ani so mnou, ani s mojou priateľkou, ani s tým, že žijem tu.“*

Pán Faiz: *„Keď som tu tak sa správam ako Európan, mám názory ako Európan, presadzujem si veci ako Európan, jednoducho tým, že som sa tak veľmi snažil zapadnúť tak som sa snažil zapadnúť ako Európan, chcel som byť Európan. Ja viem, že to ako som sa narodil je, že som arab, ja to viem a plne si to uvedomujem a tým arabom som práve vtedy, keď idem do Egypta. Keď som s mojou mamou tak som ten arab, ktorým som bol, kým som prišiel do Európy.“*

Pán Malik: „Stále hovorím, že som Maročan, ale som Slováč. Narodený som Maročan, ale ako žijem som Slováč. Nevieť, či to úplne dáva zmysel, ale ja to tak cítim. Geneticky možno aj čo sa tradícii týka a kultúry som Maročan, ale keď sa nad tým tak zamyslím, tak som Slováč, pretože som sa prispôbil tej kultúre a tradíciám tu a aj keď som moslim uznávam, že som trochu upustil od toho, v čom som vyrastal a nie som už taký moslim ako by som mal byť.... Ale poviem vám, že keď chodím do Maroka, tak aby som nemusel riešiť všetky tieto ohovárania zo strany mojej rodiny a blízkych, tak sa tvárim, že som ten pravý moslim a že všetky veci dodržiavam, aj keď som na Slovensku. Pravda je však úplne iná, ale tak to im hovoriť nebudem, nebolo by to moc príjemné.“

Je zaujímavé vidieť, že respondenti sa odvolávali na to čo je správne a čo nie. Tak isto poukazovali na to ako by ich vnímalo okolie, keby sa správali inak rešpektíve prijali, vlastnili a prezentovali inú identitu než tú, ktorú od nich okolie očakáva. Rozhodne by bolo zaujímavé v prípadných nadväzných rozhovoroch doskúmať do akej miery je táto multiplicita identít ich vlastným konštruktom z vlastnej vôle a do akej miery ide o vplyv okolia.

Pán Faiz taktiež spomenul hľadanie nejakého balansu medzi prejavovaním dvoch identít: „Ja sa snažím nájsť taký ten balans toho kedy som arab a kedy som Európan a myslím, že sa mi to dobre darí. Nevieť si predstaviť, že by som sa tu mal správať ako Arab a v Egypte ako Európan, to by nešlo.“

7.1.2 Európska identita

Európskej identite som sa v tejto práci okrajovo povenovala už v teoretickej časti a to práve z toho dôvodu, že pri samotných rozhovoroch bolo zaujímavosťou, že viacerí respondenti svoju identitu popisovali ako európsku. Miestami sa charakterizovali ako Slováci, miestami ako Arabi, miestami ako Egyptania/Maročania a miestami ako Európania. „Zmysel Európskej únie je ukázať ľuďstvu, že každý človek má niekoľko identít a patrí zároveň do viacerých skupín.“ (Tišljár, 2017, s. 31) Touto citáciou by som rada podala

vysvetlenie, prečo sa respondenti určovali za Európanov, aj keď je to samozrejme len strohým dohadom. Jednoznačne to bolo pre mňa ako výskumníka prekvapivé, nakoľko som sa nikdy nestretla s tým, že by mi občan hocijakej krajiny v Európe na moju otázku ohľadom jeho pôvodu odpovedal „Som Európan“.

Eriksen hovorí: *„Európska identita nie je nevyhnutne nezlučiteľná s národnou či etnickou identitou.“* (Eriksen, 2012, s. 132) Z týchto dvoch citácií usudzujem, že identifikovať sa ako Slovak a identifikovať sa ako Európan je v podstate tým istým. Je to však veľmi ojedinelou formou identifikácie samého seba majoritou lokálnej spoločnosti, čo však neznamená, že je to nemožné nebodaj nesprávne. To ukazuje aj samotný výskum.

Pán Nasser: *„Vedel som, že vo všetkom sa môžu vyskytnúť nejaké prekážky už len z toho dôvodu, že nie som Európan a nevyzerám ako Európan.“*

Pán Faiz: *„Keď som tu tak sa správam ako Európan, mám názory ako Európan, presadzujem si veci ako Európan, jednoducho tým, že som sa tak veľmi snažil zapadnúť tak som sa snažil zapadnúť ako Európan, chcel som byť Európan.“*

Pán Zakariah: *„Aj moja mama mi povedala, že už som až moc Európan a nemám zabudnúť, kto som, ale tak viete ja sa naozaj snažím. A vlastne možno to je ten problém. Že sa snažím až moc.“*

7.1.3 Zmeny zaznamenané samotným jedincom v procese

Za zmienku rozhodne stojí aj oblasť zmien, ktorými si respondenti prešli či už pred príchodom alebo počas procesu adaptácie na nové prostredie, spoločnosť a celkovo život. Spomínané boli rôzne zmeny od prostredia, vzťahov, ale aj samotného „ja“ v podobe zmien snov a cieľov, postojov a myslenia. Všetky tieto zmeny sa istým spôsobom odzrkadľovali aj na samotnej identite respondentov. Práve aj môj výskum sa svojimi výsledkami

klania na stranu definícií podporujúcich myšlienku neustále meniacej sa a formujúcej sa identity jedinca v priebehu celého života.

Pán Kazem: „Dnes sa na to samozrejme pozerám už inak. Pozerám sa na to s chladnou hlavou, s odstupom času, s novými skúsenosťami, aj ja sám sa cítim ako úplne iný človek, než keď som odchádzal z Maroka.“

Pán Kazem: „Ved' ja som človek, ja som rôznorodý a tak ako sa mením každý deň, tak môžem meniť názory aj postoje aj všetko každý deň. Tak možno, keby som sa rozhodol, že chcem byť neviem kto, tak môžem byť.“

Pán Malik: „Neviem čím to je, ale myslím si, že môj syn mi priniesol nielen pokoj a lásku do života, ale aj také nejaké pochopenie a akceptovanie od tej väčšinovej spoločnosti.“⁵

7.2 Prináležitosť

Prináležitosť je často aj vo výskumoch priamo zamieňaná s identitou no v ich koncepciách je jednoznačne rozdiel. Práve príchod konceptu prináležitosti za posledné roky zaznamenal nárast a stal sa jedným zo zásadných konceptov v štúdiu antropológie, migrácie, ale taktiež napríklad politiky. S prihliadnutím na mnou vedený výskum, jednoznačne vidím body, v ktorých sa v praxi prelínajú tieto dva koncepty, no taktiež je medzi nimi rozdiel. Zjednodušene povedané a ukázané na príklade môjho výskumu môžem skonštatovať, že identitu si často pripisujú a popisujú primárne samotní jednotlivci a vnímajú ju ako bazálne a skutočné ja. Na druhej strane stojí prináležitosť, ktorú si taktiež moji respondenti dokážu popísať sami, avšak tu už prichádza na rad okolie, prostredie alebo spoločnosť, ku ktorej jedinca cítia nejaké väzby na viacerých úrovniach a vo viacerých oblastiach.

⁵ Pán Hisham sa v rozhovore taktiež vyjadril, že jeho syn mu priniesol veľmi veľa do života. Hlavne ľudia v jeho okolí ho začali vnímať s väčším rešpektom, čím sa cítil viac sebaistý ako arabský muž, „keď som dokázal ukázať, že sa dokážem o svojho syna postarať a viem byť skvelý otec“.

Prináležitosť môže byť popisovaná na úrovni mentálnej aj fyzickej. V tejto časti interpretácie sa zameriavam na obidva aspekty, avšak myslím si, že nie je možné vyslovene rozlíšiť kedy sa jedná o mentálnu a kedy o fyzickú prináležitosť, nakoľko sa v mojom výskume tieto dve oblasti veľmi intenzívne prekrývajú. Deje sa tak hlavne z dôvodu toho, že respondenti nevnímajú prináležitosť len na základe subjektívneho prežívania, ale rovnako tak aj na základe materiálneho sveta a celkového okolia.

7.2.1 Odovzdanosť a prispôsobenie sa

Nakoľko všetci respondenti, až na pána Faiza, nemali pred príchodom na Slovensko žiadne predchádzajúce skúsenosti s inou než rodnou krajinou, súčasťou ich adaptácie bolo samozrejme prispôsobovanie sa na „to lokálne“.⁶

V prvom rade prichádzalo samotné odovzdanie sa procesu. Často bolo pre respondentov jednoduchšie odovzdať sa na základe buď blízkej osoby alebo na základe nejakého sna vízie, ktorú mali voči novému začiatku.

Pán Zakariah: *„Bol som zmierený asi so všetkým, čo mohlo sa stať... Ona, no moja žena, ma držala dosť hore. Hovorila budem tu pre teba a ja ti pomôžem a ja tu budem s tebou stále. Nejak som veril, že to tak bude a ona ma cez to celé najhoršie dostane.“*

Pán Hisham hovoril o tom, že aj napriek tomu, že mal blízku osobu, s ktorou si cez ten celý proces prechádzal, mal neustále vnútorný strach a stres z nového. No nakoniec sa vraj snažil od toho odpútať a podarilo sa mu to práve v ten moment, keď sa plne odovzdal svojim snom a svojej partnerke.

Prispôsobenie sa bolo ďalšou nasledovnou etapou pre jedincov. Napriek tomu, že sa hlavne zo začiatku jednotlivci stretávali s či už názormi

⁶ Napriek tomu, že pán Faiz mal predchádzajúcu skúsenosť, avšak len krátkodobo s Nemeckým prostredím, budem popisovať aj jeho skúsenosť s prispôsobovaním sa lokálnemu prostrediu.

a postojmi ľudí alebo s praktikami, s ktorými neboli kompletne stotožnení, postupom času sa prispôbobi. Opakujúcim faktorom prispôsobenia sa bol pocit, že tak urobiť musia aby „zapadli“.

Pán Malik: „Ja som si povedal, že keď chcem byť súčasťou tejto spoločnosti, tak sa prispôbím natoľko, aby som nevyčnieval.... Ja som sa vo veľmi veľa veciach prispôobil tu tým európskym pomerom.“

Pán Faiz: „Ja som sa rozhodol ísť sem žiť a zmeniť takýmto spôsobom svoj život a preto si myslím, že by som sa mal prispôobiť a mal by som akoby čerpať z tých zvykov a pravidiel a všetkých týchto vecí, ktoré sa dodržiavajú tu.“

7.2.2 Jazyk ako forma prináležitosti

Každý jeden respondent v rozhovore spomínal dôležitosť jazyka. Je samozrejmé, že na základe znalosti jazyka je jednotlivец schopný komunikovať a tým spôsobom fungovať vo svete. Taktiež je jasné, že znalosť slovenského jazyka vo svete nie je potrebná natoľko, ako znalosť takzvaných svetových jazykov (napríklad angličtina, nemčina, ruština, španielčina a podobné). Každý respondent vynaložil určitú snahu pre naučenie sa jazyka už pred príchodom na Slovensko, nakoľko túto znalosť považovali za zásadnú.

Pán Zakariah: „Ja som sa vlastne začal učiť pred tým, než som prišiel. Keď som sa rozhodol, že pôjdem sem žiť, tak žena povedala, že základy ma naučí a potom sa budem učiť už keď prídem. No, ale ja som chcel vedieť niečo viac.“

Pán Malik: „Áno ja som vedel po slovensky myslím si dosť dobre, už keď som bol v Maroku...“

Pán Nasser: „Samozrejme rozdielny bol aj jazyk, ale ten som sa začal učiť už predtým, než som sem prišiel, takže už potom len doučenie sa, chápanie aj rôznych iných prízvukov a dialektov bolo niečo navyše, čo som robiť musel, ale už sa mi to nezdalo také ťažké a myslím si, že celkovo slovenčina pre mňa

osobne bola celkom ťažká zo začiatku, ale potom už taká ťažká nebola, keď som mal za sebou základy.“

Dôležitosť jazyka z hľadiska prináležitosti je zjavný. Každá krajina má svoj oficiálny jazyk, ktorým sa nie len bežne komunikuje, ale rovnako tak je to jazyk, na základe ktorého je možné komunikovať na úradoch a v iných štátnych inštitúciách. Z toho vyplýva, že slovenský jazyk je súčasťou Slovákov a tak to vnímajú aj moji respondenti. Znalosťou jazyka taktiež popisujú svoju prináležitosť ku štátu. Často ide o hľadisko bežnej komunikácie, práce, školy alebo aj komunikácie v inštitúciách.

Pán Malik: *„Som veľmi rád, že to tak je a že som sa tak dobre naučil, ale myslím si, že ma k tomu dotiahla aj škola, pretože tam som musel komunikovať na úplne inej úrovni a to bolo pre mňa zo začiatku veľmi ťažké, ale som za to vďačný lebo ma to veľmi veľa naučilo. Som Slovákom ako repa.“*

Pán Nasser: *„S jazykom som to mal také celkom zaujímavé. Moja žena mi povedala, že stačí, keď sa v Egypte naučím nejaké základy predtým, než prídem, ale ja som sa chcel naučiť niečo viac aby som už vedel tak nejako komunikovať aspoň minimálne, keď prídem na Slovensko...a dnes mi to príde už ako normálna súčasť mňa. Som Slovákom a hovorím po slovensky.“*

Pán Faiz: *„Proste patrí sem som určitým spôsobom Slovákom a tak hovorím po slovensky.“*

Samozrejme spolu so znalosťou jazyka poprípade s jeho učením sa prichádzajú aj rôzne komplikácie. Je zaujímavé vidieť, že pre cudzincov je Slovenčina za prvé zložitým jazykom, no a za druhé, že často pokiaľ sa stretávajú len s jedným dialektom, tie ostatné im robia problém. S prihliadnutím na celkom malú rozlohu Slovenska, je pravdou, že sa využíva množstvo rôznych nárečí a dialektov.

Pán Malik: „Ale ako som už spomenul, stále mám problém s východniarčinou, pretože oni rozprávajú úplne inak, ako hocikto iný na Slovensku. Ja viem, že sú rôzne dialekty, rôzne prízvuky, ale tí východniari sú úplne iní.“

Pán Kazem: „No a taká posledná vec, ktorá mi napadá je určite jazyk, pretože samozrejme predtým, než som išiel na Slovensko som sa ho začal učiť, ale nevedel som, že je taký veľký rozdiel medzi tým, ako rozprávajú ľudia na východe, na západe alebo na strednom Slovensku. Takže to bol určite pre mňa taký šok, že som nevedel, že ten jazyk. v takejto malej krajine, dokáže byť taký rôzny.“

Taktiež je potrebné podotknúť, že respondenti vnímali neznalosť jazyka ako bariéru primárne v štátnych inštitúciách. Viackrát bolo spomínané, že sa respondent stretol s tým, že mu oficiálni pracovníci v inštitúciách dávali pocítiť, že je cudzinec. Problematika komunikácie so štátnymi pracovníkmi bola spomenutá takmer v každom rozhovore.

Pán Kazem: „No a možno taká vec, ktorá mi napadá, ktorá by sa predsa len dala zmeniť úradmi a podobne tak by bolo, aby úradníci a títo ľudia, ktorí s nami sa stretávajú, keď si ideme vybavovať víza alebo hocikde inde na úradoch, aby boli ochotní s nami komunikovať po anglicky alebo aj po slovensky, ale s takým tým rešpektom voči nám, že nie sme plynule hovoriaci od začiatku a máme možno nejaké medzery.“

7.2.3 Rola občianstva v samotnej prináležitosti

Počas vedenia rozhovorov som si vôbec neuvedomovala, že občianstvo môže zohrávať nejakú rolu v koncepte prináležitosti. Ani samotní respondenti vyslovene občianstvo nepopisovali ako súčasť ich konceptualizácie prináležitosti, avšak pri samotnej analýze rozhovorov som si uvedomovala, že veľmi často sa vynárala v jednotlivých rozhovoroch téma občianstva.

Na základe tohto nového poznatku sa mi podarilo dohľadať nejaké teoretické zasadenie občianstva do konceptu prináležitosti a tak by som to rada v tejto časti interpretácie aspoň čiastočne doplnila.

„Dominantné konceptualizácie občianstva sa odvíjajú od základnej myšlienky, že iba štát môže udeľovať a definovať občianske práva.“ (Youkhana, 2015, s. 14)
V koncepte kultúrneho občianstva ide o prijímanie rozdielov medzi bežné praktiky. (Youkhana, 2015) *„V tomto sa občianstvo chápe skôr ako prax posilňovania než ako stratégia dominancie.“* (Youkhana, 2015, s. 14)

„Čiže aktérmi občianstva nie sú nevyhnutne tí, ktorí sú držiteľmi občianstva alebo pasu.“ (Youkhana, 2015, s. 14)

Napriek týmto poznatkom a zisteniu, že pre možnosť byť aktérom občianstva nie je potrebné vlastniť občianstvo, v mojom výskume sa téma občianstva ukázala ako jedna zo zásadných. Respondenti často považujú vlastníenie občianstva za pomyselný míľnik v pocite prináležitosti ku krajine.

Čo sa týka vlastníenia občianstva tak z mojich respondentov jeden občianstvo udelené má (pán Malik); dvaja si plánujú o neho požiadať tento rok (pán Nasser a pán Faiz); jeden si nie je istý, či občianstvo chce (pán Zakariah); jeden je rozhodnutý, že občianstvo určite nechce (pán Kazem); no a jeden už bol v procese udeľovania občianstva, avšak v tom čase musel opustiť Slovensko a na nejaké obdobie vycestovať späť do rodnej krajiny, takže sa udeľovanie prerušilo (pán Hisham).

Pán Malik: *„Som rád, že mám toto občianstvo aj som ho hneď chcel, ale teda musel som počkať. Myslím si, že keď mám slovenské občianstvo, tak aj keď tu vedia všetci, že som Maročan, tak už len to, že mám v tej kolónke napísané slovenské občianstvo robí zo mňa viac súčasť tejto spoločnosti. Aj ja sám mám v hlave aspoň taký menší psychický blok, že som už neni natoľko veľký*

cudzinec, ale už som občan Slovenska. Viem, že Slováka zo mňa nerobí to, že čo mám napísané v kolónke, ale aspoň oficiálne to tam mám.“

Pán Nasser: *„Občianstvo ešte nemám...Ale presne mám v pláne si oňho v najbližšej dobe požiadať a chcel by som ho dostať.“*

Pán Faiz: *„...zatiaľ som to ešte neriešil...Takže ja stále ešte nie som povedzme, že oficiálne obyvateľom alebo teda občanom Slovenska, ale práve tento rok som sa rozhodol, že by som chcel si požiadať o občianstvo...ja som Egypťan a vyzerám ako Egypťan, ale bude zo mňa Slováč, taký ten skutočný Slováč s papierom na to, že Slováč som...viem, že už len trošku serióznejšie ma budú vnímať ľudia, keď budem ten papier mať, že Slováč som. Viem, že zo mňa Slováka nerobí to, že mám občianstvo alebo to ako sa volám, ale je to už len taký vnútorný pocit.“*

Pán Zakariah: *„...keďže mám ženu Slovenku, tak už po 5tich rokoch si môžem požiadať o občianstvo. Takže ja to mám akoby jednoduchšie, lenže ja neviem, či ho chcem.“*

Pán Kazem: *„...nemyslím si, že by som chcel nejaké slovenské občianstvo, pretože nemyslím si, že by so mňa Slováka malo robiť to, čo mám napísané na nejakom papieri. Skôr si myslím, že mňa robí...môj pocit a moje činy a rôzne nejaké spätosti, ktoré s tým celkom mám, skôr než nejaké popísanie na papieri...Ja len chcem povedať celým týmto, že narodil som sa ako Maročan a to by malo byť podľa mňa moje aj občianstvo navždy, pretože odtiaľ pochádzam a stále je to obrovská súčasť mňa.“*

7.2.4 Vlastný popis prináležitosti

V tejto časti by som rada na samotných replikách ukázala, ako jednotliví respondenti popisujú svoju prináležitosť a na akých základoch, podľa ich názoru, stoja piliere ich prináležitosti. Všetci respondenti spomínali viac

oblastí a tak som sa snažila dať ich výroky dokopy tak, aby hlavná myšlienka a vlastný popis prináležitosti bol kompletný.

Pán Zakariah popisuje svoju prináležitosť ku Slovensku na základe práce, dodržiavania pravidiel. *„Psychicky a osobnostne teda zo strany toho, ako ma vnímajú ľudia alebo ako ja cítim, že ma vnímajú, tak sa cítim neprijatý. No ale zasa, keď sa na to pozriem zo svojej inej strany, tak sa cítim, že som. Lebo tak ja tu pracujem, platím dane a poplatky a všetko, čo mám platiť, rešpektujem pravidlá a všetko také tu v tejto krajine a to ma určite robí súčasťou spoločnosti...som súčasťou lebo rešpektujem, platím, dodržiavam, pracujem a všetko také tu tak isto ako majoritná spoločnosť.“*

Pán Malik poukazuje na vzdelanie, otcovstvo, znalosť jazyka, dodržiavanie pravidiel, občianstvo, ale taktiež aj na prináležitosť ku krajine ako takej a nie len k lokalite, v ktorej žije. *„...som pravý Slováč lebo milujem halušky...už keď som mal bakalára, ktorý bol urobený na Slovensku a pri pohovoroch som tento papier ukazoval, tak už ma vnímali úplne inak, teda aspoň mám taký pocit, že ma vnímali úplne inak...na základe toho, že mám syna, ktorý je teda nazvem to miešanec, mám pocit, že som sa lepšie začlenil... myslím si, že odvtedy, čo mám syna, tak som viacej prijímaný do spoločnosti ako som bol predtým...Ja sa považujem za Slováka lebo rozprávam týmto jazykom, plním si všetky svoje povinnosti, dodržiavam zákony...Myslím si, že keď mám slovenské občianstvo tak aj keď tu vedia všetci, že som Maročan, tak už len to, že mám v tej kolónke napísané slovenské občianstvo, robí zo mňa viac súčasť tejto spoločnosti...Ja si myslím, že ja som súčasť majoritnej spoločnosti Slovenska a nie súčasť majoritnej spoločnosti tohto regiónu.“*

Pán Nasser sa odvoláva na znalosť jazyka a taktiež na prináležitosť na základe prispôsobenia sa „tomu lokálnemu“. *„Som Slováč a hovorím po slovensky...Ja si myslím, že som sa tu prispôbil tomu ako toto funguje a podobne. Určite nie som, asi ani nikdy nebudem takou 100% súčasťou tejto spoločnosti. No pretože ja som, kto som mojou krvou, mojimi myšlienkami, mojím spôsobom, akým*

som vyrastal, mojimi rôznymi tradíciami, zvykmi a podobnými vecami. Takže už len vďaka tomuto som rozdielny voči tej väčšinovej spoločnosti.“

Pán Kazem rovnako tak ako iní respondenti popisuje svoju prináležitosť na základe dodržiavania pravidiel fungujúcich v tomto štáte alebo rovnako tak poukazuje aj na znalosť jazyka. *„...ja sa cítim ako súčasť tejto spoločnosti aj napriek tomu, že zažívam to, že oni ma možno necítia alebo nevidia ako súčasť...cítim sa, že som súčasť tohto všetkého lebo dodržiavam všetky zákony, rozprávam tým istým jazykom...myslím si, že som normálna, akože plnohodnotná súčasť, lenže občas sa tí ľudia ku mne tak správajú, že mi dávajú pocítiť, že súčasťou nie som...“*

Pán Faiz kladie dôraz na jazyk a zamestnanie na základe, ktorého popisuje svoju prináležitosť. *„Proste patrím sem, som určitým spôsobom Slováč a tak hovorím po slovensky...Asi práve to, že som si tú prácu našiel v tejto oblasti, určite zohráva veľkú rolu v tom, ako sa tu cítim... Viete, keď sa ma niekto spýta na to kým som, poviem, že som Egypťan lebo som. Takisto poviem, že som Slováč lebo som, aj keď ten papier ešte nemám.“*

Európska identita bola spomínaná už skôr, avšak rada by som sem vložila ešte európsku prináležitosť. Stretla som sa totižto v rozhovoroch aj s tým, že respondenti popisovali seba ako Európanov a takisto popisovali snahu zapadnúť nie len medzi lokálnu spoločnosť, ale aj medzi európsku spoločnosť. *„Keď sa zmení bydlisko, čiže prostredie, dostávame sa pod vplyv iných ideí, ktoré postupne prijímame, čiastočne meníme svojím vlastným vplyvom a prechádzame z príslušnosti k jednej skupine ku druhej.“* (Tišljár, 2017, s. 15) Je tak zaujímavé vidieť, že respondenti, teda členovia arabskej diaspóry, popisujú svoju prináležitosť aj nadnárodne a v kontexte celoeurópskom.

Pán Kazem: „Hovorím, ja som sa vo veľmi veľa veciach prispôbil tomu Európskemu životu, ale to svoje náboženstvo a tieto svoje presvedčenia v tom smere ako som vyrástol si zanechávam aj si ich asi navždy zanechám.“

Pán Malik: „Neznamená to, že sa nejako ovplyvňujem alebo že sa obmedzujem, ale proste to tak cítim to svoje si riešim doma a navonok som tým viac európskym „pánom Malikom“. „

Pán Faiz: „Keď som tu, tak sa správam ako Európan, mám názory ako Európan, presadzujem si veci ako Európan, jednoducho tým, že som sa tak veľmi snažil zapadnúť, tak som sa snažil zapadnúť ako Európan, chcel som byť Európan.“

Pán Hisham sa v rozhovore taktiež vyjadril, že sa snaží zapadnúť nie len medzi lokálnu spoločnosť alebo slovenskú spoločnosť, ale aj celkovo medzi spoločnosť európsku.

Na záver interpretácie získaných dát o príslušnosti by som rada poukázala na to, že mnou vykonaný výskum nevyvracia žiadne koncepcie práve naopak, potvrdzuje ich. Čo sa týka mentálneho tak aj fyzického hľadiska príslušnosti, sú zjavne viditeľné a prítomné v každodennosti žitého sveta mojich respondentov. Do mentálnej oblasti by bolo možné zaradiť napríklad otcovstvo, partnerstvo, manželstvo, priateľstvo a podobné. Na druhej strane do fyzického by bolo možné zaradiť napríklad zamestnanie, domov, jedlo a iné.

Príslušnosť môže byť premenlivá, či už na základe meniaceho sa sveta, postojov alebo celkovo životných etáp jedinca. Tento aspekt sa taktiež potvrdzuje v mnou vedenom výskume, kedy respondenti popisujú príslušnosť k rodnej krajine a spoločnosti v rodenej krajine, no napokon sa po zmene života cítia ako súčasť lokálnej spoločnosti a štátu celkovo.

Použitie prináležitosti na vymedzenie hraníc je taktiež poukázateľné na výskume, nakoľko sa jednotlivci pripojili ku lokálnej spoločnosti a tak sa chceli a neustále sa usilujú o začlenenie. Taktiež je vidieť vytváranie kolektivity a novej identity v spojitosti s prináležaním.

7.3 Väzby na rodnú krajinu

Pri rozhovoroch vedených v tomto výskume boli väzby, či už mentálne alebo fyzické, často vynárajúcou sa témou. Objavovali sa tieto výpovede nie len formou nostalgie a spomínania na život pred príchodom a celkový život v rodnej krajine. U mojich respondentov sa často objavovali výpovede, v ktorých popisovali zásadné momenty a udalosti ich života, ktoré sa udiali v rodnej krajine. Tieto udalosti majú pre nich zásadný význam a často je významne poukazované na to, že sa udiali práve v rodnej krajine. Týmto spôsobom si respondenti zachovali určité väzby s rodnou krajinou aj po odchode a nie len na základe rodiny no taktiež prešli putá.

Väčšina mojich respondentov dlhšie premýšľala nad odchodom z rodnej krajiny ešte pred tým, než tak uskutočnili. Bolo to samozrejme veľkým krokom a zmenou v ich životoch. Prevažne išlo teda o motiváciu na základe nejakej blízkej osoby, avšak vždy bola prítomná taktiež vidina nového, lepšieho alebo kvalitnejšieho života.

Výber Slovenska bol až na jeden prípad taktiež ovplyvnený blízkou osobou zo života daného respondenta. Z tohto hľadiska je možné vidieť, že určité odlúčenie od rodiny a rodnej krajiny si vyžadovalo nejakú blízku osobu, ktorá by bola pre jedinca či už pri samotnom procese odchodu alebo pri adaptácii na nové podmienky a prostredie kotviacim bodom.

Respondentov by bolo možné rozdeliť do dvoch skupín podľa toho, aké väzby udržujú do dnes s rodnou krajinou. Do prvej skupiny by som zaradila tých, ktorí udržujú väzby s rodinou, majú pozitívne a intenzívne spomienky na rodnú krajinu a poprípade by sa časom chceli vrátiť späť. Do tejto skupiny

tým pádom radím pánov Zakariah, Nasser, Kazem a Hisham. Druhá skupina je tá, ktorá síce udržuje väzby avšak nie nejaké intenzívne a dá sa povedať, že sa určitým spôsobom títo jedinci odpútali od svojej rodnej krajiny a momentálne plne žijú životom na Slovensku. V tejto skupine sú pán Malik a pán Faiz.

Jeden z momentov, ktorý sa opakoval u dvoch respondentov bol sobáš v rodnej krajine. Pán Zakariah aj pán Nasser sa rozhodli pre svadbu v rodnej krajine primárne z dôvodu toho, aby bolo pre nich jednoduchšie dostať sa na Slovensko a mohli na tomto území taktiež už vystupovať ako manželia Sloveniek. Je zaujímavé u pána Zakariaha, že napriek vedomosti o ľahšej prístupnosti ku slovenskému občianstvu vďaka manželskému zväzku, nemá momentálne o neho záujem.

Pán Zakariah spomína, že aj to bol jeden z dôvodov, pre ktorý sa s manželkou zosobášili: *„Svadbu sme mali ešte doma v Egypte a žena má moje priezvisko normálne aj všetko, ale nechceli sme tam žiť...Ja patrím medzi výnimky a ja keďže mám ženu Slovenku tak už po piatich rokoch si môžem požiadať o občianstvo. Veľmi som ho chcel a bol to určite aj dôvod, prečo sme sa vzali jasné. Takže ja to mám akoby jednoduchšie, lenže ja neviem či ho teraz chcem...Proste asi chcem byť stále Egyptčan.“*

Pán Nasser občianstvo momentálne taktiež nemá, avšak má v pláne podať si žiadosť, pretože by ho chcel. Jednoducho sa k tomu doposiaľ kvôli časovej vyťažnosti nedostal.

Pán Nasser: *„Vzali sme sa v Egypte tam sme podpísali papiere a vymenili si prstene a stali sa manželmi a vlastne keď už som prišiel sem, tak už som bol ako manžel Slovenky.“*

Často opakujúcou sa témou u viacerých respondentov, ktorá sa vynárala z jednotlivých rozhovorov bola aj motivácia pre odchod vo forme

nenaplneného života rodnej krajine. Či už išlo o vízie „lepšieho a kvalitnejšieho života v Európe“, frustráciu alebo jednoducho o chuť pre zmenu. V dnešnej dobe je bežné, že ľudia túžia po zmene a v určitom bode svojho života sa pre nejakú zmenu nakoniec rozhodnú, avšak u mojich respondentov išlo o naozaj veľké zmeny, ktoré si jednoznačne vyžadovali dávku odvahy a motivácia pre odchod musela byť intenzívna.

Pán Kazem hovorí o nespokojnosti v rodnej krajine a rovnako tak aj stereotype, ktorý bol príčinou túžby po zmene. *„Ja som v Maroku pracoval a teda bolo to po skončení školy a bolo to dosť dlho, lenže nebol som tam spokojný a preto som si povedal, že skúsím nejakú krajinu v Európe, kde by som sa mohol dostať... Neviem, či to bola úplne nespokojnosť z práce, z okolia, z ľudí možno to bolo aj Stereotyp naozaj neviem.“* (Kazem)

Pán Faiz taktiež spomína nespokojnosť, avšak poukazuje taktiež na fakt, že kým nevyskúšal „iný život“ nebol schopný pochopiť, že jeho život by mohol vyzeráť inak a nabrať iných rozmerov. *„V Káhire som žil až do svojich 23 rokov. Myslím si, že to bolo veľmi dlhé obdobie a nebol som tam vôbec spokojný. Ale tak to, že som tam nebol spokojný Vám viem povedať až dnes, keď už som si vyskúšal život niekde inde. Nemyslím to tak, že by som v Egypte žil nejaký nešťastný život, ale v porovnaní s tým čo žijem dnes to bol nie úplne kompletný život. Mal som pocit, že keď som žil v Egypte, tak všetky moje plány a ciele boli tak nejako dané do jednej krabice. Viete také to, keď vás na škole učia aby ste Think outside of the box, ale tam sa to nedarilo a tam sa to asi ani nedalo.“*

Porovnávanie prostredia, ľudí, života no napríklad aj bezpečnosti bolo ďalším zaujímavým bodom, na ktorý si myslím, že je vhodné poukázať a upozorniť. V niektorých prípadoch bolo pozitívne hodnotenie na strane rodnej krajiny no v prípadoch iných boli vyzdvihované dobré stránky Slovenska. Centrálnym bodom celého porovnávania bol jednoznačne strach. Či už strach o bezpečie práve kvôli stretu s rasizmom, strach o budúcnosť,

finančné zabezpečenie a podobne. Pán Malik hovorí, že očakával veľa nových vecí, no aj tak boli oblasti, ktoré ho prekvapili a nebol na nich pripravený.

Pán Malik: „Že ja som vedel, že všetko bude pre mňa úplne nové a iné, ale samozrejme, že som sa stretol aj s vecami, ktoré som nečakal ako som spomínal tie finančné veci alebo veľký rasizmus a odcudzovanie a tak no.“ Ďalej v rozhovore spomína aj stret s rasizmom a rôzne prekážky, ktorým na základe svojho odlišného vzhladu od majority musí čeliť. „Tu som sa stretol s tým, že aj keď som sa hlásil do práce, tak ma veľmi často nezobrali a aj keď som bol na pohovoroch, tak sa to stretlo zase s tým mojím druhým problémom, na ktorý som narazil a to bol rasizmus. Aspoň si teda myslím, že to bol rasizmus, pretože často mi potom tí vedúci hovorili, viete ono budú sa na vás pozerat' zákazníci hentak a hentak.“

Bezpečnosť Slovenska ako krajiny v porovnaní s Egyptom spomínal aj pán Zakariah. Odvoláva sa na absolvovanie povinnej vojenskej služby v Egypte. Podmienky za akých tam musia jedinci fungovať sú vraj nepredstaviteľné.

Pán Zakariah: „Ale je to tu bezpečnejšie. Určite je tu viac bezpečia ako v Egypte. Tam je povinná vojna a často sa stane to, že chlap odíde na povinnú vojnu a už sa nevráti lebo zomrel tam. Tí vrchní vojaci sa tam správajú veľmi zle tak je to také no. Neviem celkovo je tu určite bezpečnejšie prostredie.“

Zaujímavé je spomenúť, že pán Hisham sa pri rozhovore taktiež zmienil o bezpečnosti Slovenska s porovnaním bezpečnosti Egypta. Ako príklad uvádzal taktiež povinnú vojenskú dochádzku.⁷

⁷ Z tohto usudzujem, že sa jedná o silne emočne zafarbenú udalosť, ktorá zanechala na daných respondentoch určitú nezmazateľnú stopu. Povinná vojna v ich prehovoroch tak vystupovala ako strašiak.

Záver

Yuval-Davis hovorí o sociálnych lokalitách, identifikácií jednotlivcov a hodnotových systémoch ako o úrovniach, na základe ktorých sa vytvára prináležitosť. Prináležitosť je totižto súčasťou života každého jedného z nás. Často sa zameriavame na fungovanie spoločnosti ako na fungovanie homogénneho celku, avšak je potrebné si uvedomiť, že spoločnosti nie sú tak homogénne ako sa na prvý pohľad môže zdať. Každý jedinec spoločnosti sa určitým spôsobom podieľa na jej fungovaní a svojou prítomnosťou podporuje jej vývoj a prípadné premeny.

Cieľom tejto práce bolo poukázať na menej početnú diaspóru v lokálnej spoločnosti regiónu Turiec. Ako vnímajú a popisujú Arabi žijúci v Turci svoju prináležitosť?, Aká je ich sebaidentifikácia?, Ako popisujú vnímanie ich samých majoritou? Toto sú niektoré z otázok, na ktoré som sa snažila zodpovedať v tejto práci.

Táto práca ukázala, že respondenti popisujú svoju prináležitosť na rôznych úrovniach. Primárne sa jednalo o rozdelenie prináležitosti na mentálnu a fyzickú. V mentálnej prináležitosti môžeme vidieť rolu emocionálnych väzieb ako napríklad otcovstvo, partnerstvo, manželstvo alebo priateľstvo. Na druhej strane čo sa týka popisu fyzickej prináležitosti, stretávame sa tu so zaradením zamestnania, domovu a krajiny ako takej.

Prináležitosť je premenlivou entitou na základe či už meniaceho sa sveta, postojov alebo celkovo životných etáp jedinca. Premenlivosť sa taktiež potvrdzuje v mnou vedenom výskume, keď respondenti popisujú prináležitosť k rodnej krajine a spoločnosti v rodenej krajine, no napokon sa po zmene života cítia ako súčasť lokálnej spoločnosti a štátu celkovo.

Napriek tomu, že prináležitosť je silne individuálnym prežitkom, jednoznačne dochádza ku zdieľanej skúsenosti jednotlivcov, čo je viditeľné aj

v samotnej interpretácii dát výskumu. Každého príbeh a cesta je však individuálny a tak každého vnímanie okolností a skutočností je subjektívne. Prináležitosť však prináša priestor pre kolektivizáciu identít a jedincov ako takých.

Každodennosť žitého sveta každého jedinca je rozdielna, avšak mnohí sa môžu potýkať s rovnakými prekážkami. Je zjavne viditeľné, že aj napriek rôznorodosti príbehov jednotlivých respondentov sa (ako členovia arabskej diaspóry žijúcej v regióne Turiec) stretávajú s podobnými prekážkami a práve na základe nich, popisujú prináležitosť podobným spôsobom na základe podobných charakteristík.

Identita a prináležitosť spolu samozrejme veľmi úzko súvisia, avšak je potrebné vedieť medzi nimi rozlišovať. Každá z tém jednoznačne zohráva dôležitú rolu v popise antropológie, migrácie alebo politiky. Mojou snahou v tejto práci bolo taktiež poukázať na intenzívnu prepojenosť a nevyhnutnosť nadväznosti jedného konceptu na ten druhý.

Aj v dnešnej dobe neustálych zmien a pohybov je stále dôležité vedieť vnímať, vlastniť a popísať identitu a prináležitosť či už seba samého alebo iných členov spoločnosti. Napriek tomu, že prináležitosť pomáha utvárať celok a vymedzovať hranice, taktiež prináša voľnosť a otvorenosť okoliu. Každý sme jedinečnými bytosťami v heterogénnom svete. Sociálna demarkácia, no súčasná priepustnosť hraníc sú dôležitými aspektami dnešnej doby a práve tieto dva prístupy nám spája koncept prináležitosti.

Zdroje

Adamson, F. B., & Demetriou, M. (2007). Remapping the Boundaries of "State" and "National Identity": Incorporating Diasporas into IR Theorizing . *European Journal of International Relations*, 13:489 , s. 489-526, DOI: 10.1177/1354066107083145

Bačík, V. (2021). Slovenská republika. *Zoznam obcí SR, internetové stránky obcí, vybrané štatistické údaje*. Získané 3.marca 2023 z: <http://www.sodbtn.sk/obce/index.php>

Baláž, P. (2017). Predslov k slovenskému vydaniu . In Z. Tišljár, *Európska identita* (s. 4-6). Partizánske: Espero.

Bauman, Z. (2000). *Globalizácia*. Kalligram.

Berger, P. L., & Luckmann, T. (1999). *Sociální konstrukcie reality: Pojednání o sociologii vědění*. Centrum pro studium demokracie a kultury.

Bernard, J. (2008). Osobní identita v diskursu společnosti pozdní moderny. In J. Šubrt, *Soudobá sociologie II: Teorie sociálního jednání a sociální struktury* (s. 120-135). Karolinum.

Blumer, H. (1969). *Symbolic Interactionism, Perspective and Method* . Prentice-Hall, Inc.

Brubaker, R., & Cooper, F. (Február 2000). Beyond "Identity". *Theory and Society*, 29, s. 1-47. <https://doi.org/10.1023/A:1007068714468>

Cohen, R. (1996). Diasporas and the Nation-State: From Victims to Challengers . *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 72, s. 507-520. <https://www.jstor.org/stable/2625554>

Cohen, R. (2008). *Global diasporas An introduction* . London: Routledge.

Connor, W. (1986). The Impact of Homelands upon Diasporas. *Modern Diasporas in International Politics*, 11(1), s. 16-46.

Eriksen, T. H. (2007). *Antropologie multikulturních společností: Rozumět identitě*. Triton

Eriksen, T. H. (2012). *Etnicita a nacionalismus: Antropologické perspektivy*. Slon

Faist, T. (2010). Diaspora and transnationalism: What kind of dance partners? In R. Bauböck, & T. Faist, *Diaspora and Transnationalism: Concepts, Theories and Methods* (s. 9-34). Amsterdam University Press.

Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Stanford University Press.

Holubová, K. (2016). Koncept identity na poli sociologické teorie. *Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et historica 2, Studia sociologica XXI*, s. 31-49. https://karolinum.cz/data/clanek/4563/AUC%20PaH%20Sociologica_XXI_2_2_016_31-49.pdf

Mlynář, J. (2014). Vztah paměti a identity v soudobé sociologii. In N. Maslowski, & J. Šubrt, *Kolektivní paměť: K teoretickým otázkám* (s. 257-276). Karolinum.

Muntág, S. (2005). *Turieč - a colourful heart of Slovakia*. Vydavateľstvo Matice slovenskej, s.r.o.

Rojka, L. (2017). Diachrónna osobná identita. *Studia Aloisiana*, 8(4) s. 19-35. https://www.researchgate.net/publication/340565881_Diachronna_osobna_identita

Safran, W. (1991). Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return. *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 1(1), s. 83-99. DOI: 10.1353/dsp.1991.0004

Slovakregion.sk. Slovak region. *Región turiec*. Získané 3.marca 2023 z:
<https://slovakregion.sk/region-turiec>

SR, Š. ú. (20. Január 2022). *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov*. Získané 4.marca 2023 z: <https://www.scitanie.sk/zilinsky-kraj-s-najvyssim-podielom-slovenskej-narodnosti>

Tišljar, Z. (2017). *Európska identita*. Espero.

Ústredie práce, s. v. (Január 2023). *Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny*. Získané 4.marca 2023 z:https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky/2023.html?page_id=1247162